

## Русча – татарча сүзлек

## Русско – татарский словарь

Издание второе, переработанное и дополненное  
«Таткнигоиздат», Казань, 2001 г.

### П

- павильон** павильон, күшек; *выставочный* ~ күргәзмә павильоны  
**падать** *несов.* 1) егылырга; 2) (*понижаться* — о давлении) төшәргә, түбәнәергә  
**падеж** *грам.* килеш  
**падение** 1) егылу; 2) (*понижение*) төшү, түбәнәю  
**паевой** пай ...ы, е; ~ *взнос* пай взносы  
**пай** пай; ~**щик** пайчы  
**пакет** пакет  
**пакт** пакт; ~ *о взаимопомощи (о ненападении)* үзара ярдәмләшү (һөжүм итешмәү) пакты  
**палат//а** 1) палата; *торговая* ~а сәүдә палатасы; 2) (*в парламенте*) палата; 3) (*в больнице*) палата; 4) ~**ы** *мн. ист.* палата, пулат; *каменные* ~ы ташпулатлар  
**палат//ка** 1) (*для жилья*) палатка; 2) (*киоск*) палатка; ~**очный** палаткалы; ~*очный лагерь (городок)* палаткалар лагере (шәһәрчеге)  
**палец** бармак; *большой (указательный, средний, безымянный)* ~ баш (имән, урта, атсыз) бармак  
**палитра** палитра  
**пал//ка** таяк; *лыжные* ~ки чаңгы таяклары; ~**очка** таякчык; *дирижёрская* ~очка дирижер таякчыгы  
**палуба** палуба; *верхняя (средняя, нижняя)* ~ өске (урта, түбәнге) палуба; *прогулочная* ~ йөрү палубасы  
**пальма** пальма а ~ *первенства* беренчелек пальмасы  
**пальто** *ср. нескл.* пальто; *зимнее (демисезонное)* ~ кышкы (көзге) пальто; *ходить в* ~ пальтодан йөрергә  
**памятка** истәлек; белешмәлек; хәтер дәфтәре  
**памят//ь** *жс.* 1) хәтер, зиһен, ис; 2) (*воспоминание*) истәлек, хатирә; *подарить на* ~ь истәлеккә бүлүк итәргә а *выучить на* ~ь яттан өйрәнергә, ятларга; *читать по* ~и яттан сөйләргә  
**паника** паника, кинәт куркып (каушап) калу  
**панорам//а** панорама; ~**ный** панорамалы; ~*ное кино* панорамалы кино  
**пансионат** пансионат  
**пантомима** пантомима, ишарәт  
**папа I м. (отец)** әти  
**папа II м. церк.** папа  
**папирос//а** папирос; ~**ный** папирос ...ы, е; ~*ная бумага* папирос кәгазе  
**папка** папка  
**пар** пар, бу  
**пар//а** 1) пар; *танцующая* ~а биюче пар; 2) (*о предметах*) бер пар; ~а *ботинок* бер пар ботинка; 3) *разг. (несколько, один-два)* берничә, бер-ике; *через* ~у *дней* бер-ике көннән соң  
**параграф** параграф  
**парад** парад; *принимать* ~ парад кабул итәргә  
**парадн//ый** 1) парад ...ы, е, бәйрәм ...ы, е; ~*ая форма* парад формасы; 2) ~*ый вход, ~ый подъезд* түр ишек (юлы); ~*ая лестница* түр баскыч; 3) *сущ.* ~**ое** *ср.* түр ишек (юлы)  
**паралич** паралич  
**параллель** *геогр.* параллель; ~**ный** параллель ...; ~*ные линии (мат.)* параллель сызыклар; ~*ные улицы* параллель урамнар; ~*ные классы* параллель сыйныфлар

**парашют** парашют; *прыжок с ~ом* парашют белән сикерү; **~ист** парашютчы; **~истка** парашютчы хатын (кыз); **~ный** парашют ...ы, е; *~ный спорт* парашют спорты  
**парень** м. егет а *свой* ~ үз кеше, якын кеше  
**пари** ср. *нескл.* пари, бәхәс; *держать* ~ пари тотарга  
**парикмахер** чәчтараш; парикмахер; **~ская** чәчтарашханә, парикмахерская  
**парк** 1) парк; *городской* ~ шәһәр паркы; 2) (*транспорта, машин*) парк  
**парламент** парламент; **~арий** парламентарий, парламент әгъзасы  
**парник** парник; **~овый** парник ...ы, е; *~овые овощи* парник яшелчәләре  
**парный** парлы, куш  
**паровоз** паровоз  
**паров//ой** пар белән ..., пар ...ы, е; *~ое отопление* пар белән жылыту  
**пародия** пародия  
**пароль** м. пароль  
**паром** паром  
**пароход** пароход; **~ный** пароход ...ы, е; *~ное сообщение* су юлы  
**партер** партер  
**партизан** партизан; **~ка** партизан хатын (кыз); **~ский** партизан[нар] ...ы, е; *~ский отряд* партизан отряды; *~ская война* партизаннар сугышы  
**парти//я** 1) партия; *вступить в ~ю* партиягә керергә; 2) (*группа людей*) партия, төркем; *первая ~я туристов* туристларның беренче төркеме; 3) (*количество товара*) партия; 4) (*в игре*) партия; *~я в шахматы* бер шахмат партиясе  
**партнёр** 1) (*в танце, в игре*) партнёр, иптәш; **~ша** партнёр хатын (кыз); 2) (*компаньон*) партнёр, ширкәттә катнашучы; *торговые ~ы* ширкәттәшләр  
**парус** жилкән; *идти под ~ом* (или *под ~ами*) жилкән(нәр)не киереп барырга; **~ник** жилкәнле судно; **~ный** жилкәнле; *~ное судно см. парусник*; *~ный спорт* жилкәнле судно спорты  
**парфюмер//ия** парфюмерия; **~ный** парфюмерия ...ы, е; *~ный магазин* парфюмерия кибете  
**пас** спорт. пас  
**пасака** умарталык, чүнник  
**пасмурн//ый** сүрән, болытлы, салынкы; *сегодня ~о* бүген көн салынкы  
**паспорт** паспорт  
**пассажир** пассажир; юл йөрүче; *для ~ов с детьми* балалы пассажирлар өчен; **~ский** пассажир[лар] ...ы, е; *~ский поезд* пассажир поезда  
**пассивный** пассив, дөртсез, сүлпән  
**паста** паста; *зубная* ~ теш пастасы  
**паст//бище** көтүлек, утлавык; **~и** *несов.* көтәргә; **~ух** көтүче, чабан  
**пасть I** сов. 1) *~ в бою* сугышта һәлак булырга; 2) (*сдаться неприятелю — о крепости, городе и т.п.*) [дошманга] бирелергә, [дошман тарафыннан] алынырга  
**пасть II** ж. авыз (*ерткыч хайваннарда*)  
**патент** патент; **~ованный** патентлы; *~ованное лекарство* патентлы дару  
**патриарх** патриарх  
**патриот** патриот, ватанчы; **~изм** патриотлык, ватанчылык; **~ический** патриотик, патриотларча, патриотлык ...ы, е, ватандар  
**патрон** (*для оружия*) патрон  
**патруль** м. патруль; *милицейский* ~ милиция патруле  
**пауза** тыныш, тыналыш  
**паук** үрмәкүч  
**пахать** *несов.* жир сөрергә, сукаларга  
**пахнуть** *несов.* аңкырга, бөркелергә  
**пахот//а** сөрелгән жир, сөрүлек; **~ный** сөрү ...ы, е; *~ная земля см. пахота*

**пациент** пациент; **~ка** пациент хатын (кыз)  
**пачка** 1) (*стопка*) бэйлэм; *~ писем* бер бэйлэм хат; 2) (*упаковка*) кап, төргөк, пачка; *~ сахара (печенья)* бер кап шикәр (печенье); *~ сигарет* бер кап сигарет  
**пачкать** *несов.* пычратырга, буяп бетерергә; **~ся** *несов.* пычранырга, буялып бетәргә  
**пашня** сөрөлгән жир, сөрүлек, басу  
**пев//ец** жырчы, жырлаучы, **~ица** жырчы хатын (кыз)  
**педагог** педагог, мөгаллим; **~ический** педагогия ...ы, е, педагогик  
**педадь** *жс.* педаль, тәбәлдерек  
**педиатр** балалар табибы, педиатр  
**педикюр** педикюр  
**пейзаж** 1) (*вид*) пейзаж, табигать күренеше, манзара; 2) (*картина*) пейзаж  
**пекарня** икмәк пешерү йорты, пекарня  
**пельмени** *мн.* [ед. *пельмень м.*] пилмән  
**пена** күбөк  
**пенальти** *м., ср. нескл. спорт.* пенальти  
**пение** жырлау  
**пенсионер** пенсионер  
**пенси//я** пенсия; *быть на ~и* пенсиядә булырга  
**пень** *м.* төп, агач төбө  
**пепел** көл; **~ьница** көллек, төпчек савыты  
**первенство** *спорт.* беренчелек; *командное* ~ команда беренчелеге; *личное* ~ шәхси беренчелек; *~ мира* дөнья беренчелеге  
**перво//бытний** борынгы; *~бытний человек* борынгы кеше; **~источник** беренче (төп) чыганак; **~класный** беренче дәрәжәле, югары сыйфатлы; **~начальный** баштагы, иң беренче, башлангыч; **~сортный** беренче сорт[лы], иң яхшы сортлы; **~степенный** беренче дәрәжәдәге, иң мөһим  
**перв//ый** 1. *числ.* беренче; *~ый этаж* беренче кат; *~ого числа* берсендә; *в половине ~ого* беренче яртыда; *в ~ый раз* беренче тапкыр; 2. *прил.* югары, иң яхшы, иң алдынгы, беренче; *~ый сорт* беренче сорт; *~ая премия* беренче премия, беренче бүләк; 3): *на ~ое суп* беренчегә аш; *а ~ый парень* шәп егет  
**перебе//гать** *несов.*, **~жать** *сов.* ... аркылы (аша) йөгереп чыгарга; *~жать через дорогу* юл аша йөгереп чыгарга  
**пере//бивать** *несов.*, **~бить** *сов.* сүзен бүлөргә (өзөргә), туктатырга  
**перевезти** *сов.* ... аркылы (аша) чыгарырга, күчерергә; илтөп куярга  
**переверну//ть** *сов.* әйләндерергә, капларга, икенче ягын ачарга; *~ть страницу* битнең икенче ягын ачарга; **~ться** *сов.* әйләнергә, капланырга; әйләнеп ятарга; *лодка ~лась* көймә капланды; *~ться на другой бок* икенче якка әйләнеп ятарга  
**перевёртывать(ся)** *несов. см. перевернуть(ся)*  
**перевес** 1) [үлчәүдә] артыгы; артканы; 2) *перен.* өстенлек, артыклык  
**перевести** *сов.* 1) ... аркылы (аша) чыгарырга, чыгарып куярга; *~ через улицу* урам аша чыгарырга; 2) (*переместить что-л.*) күчерергә; *~ стрелку часов* сәгать угын күчерергә; 3) (*переместить кого-л. по службе, учёбе*) *~ на новую работу* яна эшкә күчерергә; 4) (*с одного языка на другой*) тәржемә итәргә; күчерергә; *~ на татарский язык* татар теленә тәржемә итәргә; 5) (*отправить по почте*) күчерергә, жибәергә, салырга; *~ деньги* акча күчерергә  
**перевод** 1) күчерү; 2) тәржемә; *~ на ... язык ...* теленә тәржемә; *~ с ... языка ...* теленнән тәржемә; 3) *почтовый* ~ почта аша жибәерелгән акча; *банковский* ~ банктан жибәерелгән акча; **~ить** *несов. см. перевести*; **~чик** тәржемәче, тәржемә итүче; тылмач; *~чик с ... языка ...* теленнән тәржемәче; *~чик на ... язык ...* теленә тәржемә итүче; *разговаривать через ~чика* тылмач аша сөйләшергә

**пере//возить** *несов. см. перевезти*; ~возка йөк ташу; ~возка грузов йөк ташу; морские ~возки дингез аша (буйлап) йөк ташу

**перевозоружение** янадан коралландыру, янадан кораллану

**переворачивать(ся)** *несов. см. перевернуть(ся)*

**переворот** кискен үзгөреш (үзгөрү); переворот

**перевыполн//ить** *сов.*, ~ять *несов.* арттырып үтөргө

**перевяз//ать** *сов.* 1) бөйлөргө, бөйлөп куярга; ~ать рану яраны бөйлөп куярга; 2) (обвязать) урап (чорнап) куярга; ~ка бөйлөү, бөйлөп кую; сделать ~ку бөйлөп куярга; ~ывать *несов. см.*

**перевязать**

**перегнуть** *сов.* узарга, узып китөргө

**переговор//ный** сөйлөшү ...ы, е; ~ный пункт сөйлөшү пункты; ~ы *мн.* сөйлөшүлөр; вести ~ы сөйлөшүлөр алып барырга

**перегонять** *несов. см. перегнать*

**перегор//ать** *несов.*, ~еть *сов.* янарга; лампочка ~ела лампочка янды

**перегородка** бүлгө, бүлмө тактасы

**перегрузк//а** *ж.*, ~и *мн.* чамадан артык йөк (төяү); артык йөк алу; артык эш (алу)

**перед [передо]** *предлог + Т.* 1) (о месте) алдында, каршында, передо мной каршымда; 2) (о времени) алдыннан; ~ обедом төшке аш алдыннан; 3) (по отношению к кому-л.) алдында, каршында; я виноват ~ вами сезнең каршыгызда мин гаепле; ~ нами поставлена задача безнең алдыбызга бурыч куелган

**перед** алгы (ал) як, ал

**передавать** *несов. см. передать*; ~ по радио (по телевидению) радиодан (телевидениедөн) тапшырырга

**передатчик** тапшыргыч

**переда//ть** *сов.* 1) (дать, вручить) тапшырырга, кулына бирергө, алып бирергө; ~йте сюда монда бирегез; 2) (предоставить в пользование) тапшырырга, бирергө; 3) (сообщить) айтергө, сөйлөп (эйтеп) бирергө, тапшырырга; ~йте ему, что ... аңа ... икәнөн айтегез; ~ча 1) тапшыру; музыкальная ~ча музыкаль тапшыру; телевизионная ~ча телевидение тапшыруу; 2) (то, что передается, напр., для больного) китергөн күчтөнөч; тапшырма

**передвигать** *несов. см. передвинуть*; ~ся *несов.* 1) *см. передвинуться*; 2) (двигаться) йөрөргө

**передвиж//ение** хәрәкәт итү, күчереп йөрү, юл йөрү; средства ~ения йөрү чаралары; ~ной күчмә; ~ная выставка күчмә күргөзмө

**передвинуть** *сов.* шудырып (этеп) күчерергө; ~ся *сов.* күчөргө, күчеп утырырга

**передел//ать** *сов.*, ~ывать *несов.* янадан (кабаттан, үзгөртеп) эшлөргө (ясарга), төзөтөргө

**передн//ий** алдагы, алгы, ал; *сущ.* ~яя алгы бүлмө, ал як

**передо** *см. перед*

**передов//ой** алдынгы; ~ой опыт алдынгы тәжрибә; ~ые идеи алдынгы идеяләр; ~ая статья, т.ж. *сущ.* ~ая *ж.* баш мәкалә

**передумать** *сов.* баштагы (элеккеге) уйдан (фикердөн) кире кайтырга, кире уйларга

**передышк//а** тын (сулу) алу, хәл жыеп алу; без ~и тын да алмыйча, бертуктаусыз

**переезд** 1) аркылы чыгу (үтү, кичү); 2) (место) аркылы чыгу урыны

**пере//езжать** *несов.*, ~ехать *сов.* 1) (через что-л.) аркылы чыгарга (үтөргө, кичөргө); 2) (переселиться) күченергө, күчөргө, күчеп китөргө

**пережива//ние** кичереш, баштан кичерү; ~ть *несов.* кичерергө, борчылырга

**пережиток** калдык, искелек калдыгы

**пережить** *сов.* кичерергө, баштан үткөрергө

**перезимовать** *сов.* кышларга, кыш чыгарга (үткөрергө)

**перездание** яна басма, янадан (кабат) бастырып чыгарылган басма

**переименовать** сов. икенче (яна) исем куярга (кушарга), исемен алмаштырырга  
**перейти** сов. 1) (через что-л.) күчәргә; ~ на другое место бүтән урынга күчәргә; ~ на другую работу башка эшкә күчәргә; ~ в другой класс башка сыйныфка күчәргә; 2) үтәргә, (аркылы) чыгарга, кичәргә; ~ через улицу урам аркылы чыгарга  
**перекладин//а** спорт. перекладина, аркылы борыс; упражнения на ~е аркылы борыстагы күнегүләр  
**перекладывать** несов. см. **переложить**  
**переключ//ать** несов., ~**ить** сов. күчерергә; ~ать [приёмник, телевизор] на другую программу [радионы, телевизорны] башка программага күчерергә; ~ать на другую скорость (авто.) башка тизлеккә күчерергә  
**перекрёсток** чат, урам (юл) чаты  
**перекусить** сов. капкалап алырга, тамак ялгарга  
**пере//лёт** очып китү (кайту); ~**летать** несов., ~**лететь** сов. очып барырга (үтәргә); ~**лётный** күчмә; ~**лётные птицы** күчмә кошлар  
**переливание:** ~ **крови** кан жибәрү (салу)  
**переложить** сов. (на другое место) күчерергә, күчереп (алып) куярга  
**перелом** 1) сынган урын; сыну урыны; 2) **перен.** борылыш; ~**ить** сов. сындырырга, сындырып чыгарырга; ~**иться** сов. сынарга, сынып чыгарга  
**перемен//а** алмашыну, үзгәреш, үзгәрү; ~а **погоды** хава үзгәрү; ~а к **лучшему** яхшы якка үзгәрү; ~**ить** сов. алмаштырырга, үзгәртәргә; ~**ить место работы** эшне алмаштырырга; ~**иться** сов. үзгәргә, алмашынырга; **он очень ~ился** ул бик үзгәргән; **погода ~илась** хава үзгәрде; ~**ный** алмашынучан, үзгәрүчән; ~**ный ветер** алмашынучан **жил а ~ный ток** (эл.) алмаш ток  
**переме//стить** сов. күчерергә; күчереп куярга; ~**ститься** сов. күчәргә, күченергә; ~**щать(ся)** несов. см. **переместить(ся)**; ~**щение** күчерү, күчереп кую  
**перемирие** вакытлы килешү, вакытлы солых  
**пере//нести** сов. 1) күчерергә, күтәрәп чыгарырга, алып чыгарга; 2) (назначить на другое время) күчерергә; 3) (вытерпеть, выдержать) чыдап (түзеп) торырга, күтәрергә  
**перенимать** несов. см. **перенять**  
**пере//носить** несов. см. **перенести**; ~**носный** 1) күчерелмә, күчерелмәле; 2) ~**носное значение слова** сүзнең күчмә мәгънәсе  
**переночевать** сов. кунып (йоклап) чыгарга, төн кунарга  
**перенять** сов. үзләштерергә, алырга, отып алырга; ~ **чей-л. опыт** кемнендер тәжрибәсен үзләштерергә  
**переоб//лупить(ся)** несов. см. **переобуть(ся)**; ~**уть** сов. (кого) икенче аяк киеме кидерергә, аяк киemen алмаштырып кидерергә; (что) аяк киemen салып янадан кияргә; ~**уться** сов. аяк киemen алмаштырып кияргә, икенче аяк киеме кияргә  
**переод//евать(ся)** несов. см. **переодеть(ся)**; ~**етый** икенче киём кигән, киemen алмаштырган; ... булып киенгән; ~**еть** сов. (кого) киemen алмаштырырга, икенче киём кидерергә, (что) киёмне алмаштырырга; ~**еться** сов. икенче киём кияргә, киём(не) алмаштырырга; ... булып киенергә  
**переоцен//ивать** несов., ~**ить** сов. артык югары бәяләргә, артык югары бәя бирергә (куярга); ~**ить свои силы** үз көчәң артык зур ышанырга  
**переписать** сов. күчерергә, күчереп язарга  
**переписывать** несов. см. **переписать**; ~**ся** несов. (с кем-л.) язышырга, хат алышырга  
**перепись** ж.: ~ **населения** халык исәбен алу  
**переплёт** тышлык, китап тышлыгы; в ~е тышлыкта  
**перепл//ывать** несов., ~**ыть** сов. аркылы йөзеп чыгарга

**переправ//а** 1) (*действие*) елга аша чыгару (үткөрү); 2) (*место*) елга аша чыга торган урын; *паромная* ~а паром белән чыга торган урын; ~**ИТЬ** *сов.* аркылы (аша) чыгарырга (үткөрөргө); ~**ИТЬСЯ** *сов.* аркылы (аша) чыгарга; ~*иться через реку* елга аша чыгарга; ~**ЛЯТЬ(СЯ)** *несов. см.* **переправить(ся)**

**перепроизводство** артык житештерү (эшлөп чыгару)

**перепутать** *сов.* чуалтып (чиялөндөрөп, бутап) бетерергө

**перераб//атывать** *несов. см.* **переработать**; ~*атывающая промышленность* эшкөртү сәнәгате; ~**отать** *сов.* 1) эшкөртөргө; ~*отать сырьё* чималны эшкөртөргө; 2) (*переделать*) яңадан (кабаттан) эшлөргө; ~**отка** 1) нормадан тыш (өстәмә) эшлөгөн вакыт; 2) нормадан тыш эшлөп чыгарылган (житештерелгән) әйбер

**перерыв** тәнәфес, тукталыш, ял; *без ~а* тәнәфессез; ~ *на обед* төшке аш тәнәфесе, күлөм

**пересад//ка** 1) күчөп утыру; *сделать ~ку с одного поезда на другой* бер поезддан икенчесенә күчөп утырырга; *сделать ~ку на автобус* автобуска күчөп утырырга; *без ~ок* (башка транспортка) күчөп утырмыйча; 2) күчөрөп утырту; ~*ка сердца* йөрөккө күчөрөп утырту

**пересаживаться** *несов. см.* **пересесть**

**пересекать(ся)** *несов. см.* **пересечь(ся)**

**пересел//ить** *сов.* күчөрөп урнаштырырга; ~**ИТЬСЯ** *сов.* күчөргө, күчөп чыгарга; ~**ЯТЬ(СЯ)** *несов. см.* **переселить(ся)**

**пере//сесть** *сов.* 1) (*на другое место*) күчөп утырырга, икенче урынга күчөргө; 2) (*сделать пересадку в пути*) [башка транспортка] күчөп утырырга

**пересе//чение** кисешү; ~*чение дорог* юллар кисешү; ~**чЁнный** тигезсез, таулы-чокырлы; *без по ~чённой местности* таулы-чокырлы урыннан йөгерү

**пересечь** *сов.* кисеп (аркылы) чыгарга (үтөргө); ~**ся** *сов.* аркылы кисешергө, кисешеп үтөргө

**переслать** *сов.* жибөрөргө, салып жибөрөргө; ~ *по почте* почта белән жибөрөргө

**пересолить** *сов.* артык тозларга, тозны күп салырга

**переспр//ашивать** *несов.*, ~**осить** *сов.* кабатлап (яңадан) сорарга

**переста//вать** *несов. см.* **перестать**

**переста//вить** *сов.*, ~**влять** *несов.* күчөрөп куярга, урынын алмаштырырга; ~**новка** күчөрөп кую, урынын алмаштыру

**переста//ть** *сов.* туктарга, тынарга, тыелырга; ~*нь!* тукта! *дождь ~л* янгыр туктады

**перестр//аивать(ся)** *несов. см.* **перестроить(ся)**; ~**оить** *сов.* 1) яңадан (үзгөртөп) төзөргө (салырга); 2) *перен.* үзгөртөп корырга; яңадан көйлөргө; ~**ойка** 1) яңадан (үзгөртөп) төзү (салу); 2) *перен.* үзгөртөп кору

**пере//сылать** *несов. см.* **переслать**; ~**сылка** жибөрү, салып жибөрү

**переулок** тыкрык

**переутомление** артык ару (талыгу); алжу

**переход** 1) күчү; ~ *на другую работу* бүтән эшкә күчү; ~ *в другой класс* бүтән сыйныфка күчү; 2) (*пройденное расстояние*) үтелгән юл, ара; 3) (*место, где можно перейти*) аркылы чыгу юлы; ~ *через железнодорожные пути* тимер юл аша чыгу юлы; *подземный* ~ аркылы чыга торган жир асты юлы; ~**ИТЬ** *несов. см.* **перейти**; ~**ный** 1) күч[ерел]мә; ~*ный мост[ик]* күпер; 2) күчү ...ы, е; ~*ный период* күчү чоры; 3) ~*ный глагол* күчөмлә фигыль; ~**ящий** күчмә; ~*ящий приз (кубок, вымпел)* күчмә приз (кубок, вымпел)

**переч** борыч

**перечень** *м.* исемлек

**перечисл//ить** *сов.*, ~**ять** *несов.* 1) санап (барлап) чыгарга; 2) *бух.* (*сделать перечисление*) күчөрөргө

**перила** *мн.* култыкса, рәшәткә; ~ *лестницы* баскыч рәшәткәсе

**период** чор, вакыт, заман, дәвер, период; ~**ически** *нареч.* вакыт-вакыт, әледән-әле, периодик рәвештә; ~**ический**: ~*ическая печать* вакытлы матбугат

**перо** 1) (*птичье*) каурый, кош йоны; 2) (*для письма*) каләм; *писать* ~м каләм белән язарга  
**перпендикулярный** перпендикуляр; ~ые линии перпендикуляр сызыклар  
**перрон** перрон  
**персик** шәфталу, шапталы, персик  
**персон//а** кеше, шәхес, зат; *важная* ~а зур дәрәжәле кеше; *на две* ~ы ике кешелек; ~аж персонаж; ~ал персонал; ~альный персонал, аерым, аталган; ~альное приглашение атап чакыру  
**перспектива** киләчәк, алдагы хәл, перспектива  
**перстень** м. йөзек, кашлы йөзек  
**перчатка** бармакчалы бияләй, перчатка  
**печенье** печенье  
**печь I** ж. мич  
**печь II** несов. 1) пещергә; салырга; 2) көйдергә, яндырырга, кыздырырга  
**пешеход** жәяүле, жәяү йөрүче; ~ный жәяүлеләр ...ы, е; ~ный переход жәяүлеләр өчен чыгу юлы; ~ная дорожка жәяүлеләр юлы  
**пешка** 1) шахм. пешка; 2) перен. дәрәжәсез кеше; курчак  
**пешком** нареч. жәяү  
**пещера** тау куышы, мәгарә  
**пиани//но** ср. нескл. пианино; *играть на* ~но пианинода уйнарга; ~ст пианиночы, пианинода уйнаучы; ~стка пианиночы хатын (кыз)  
**пиво** сыра  
**пиджак** пиджак  
**пижама** пижама  
**пик** пик, ... түбәсе; а час ~ халык күп йөргән вакыт  
**пикап** пикап  
**пил//а** пычки; ~ить несов. [пычки белән] кисәргә  
**пилка:** ~ для ногтей тырнак игәве  
**пилот** очучы, пилот  
**пилюля** төймәле дару, пилюля  
**пинцет** эскәк, пинцет  
**пионер** 1) пионер; 2) беренче эз салучы, башлап жибәрүче  
**пипетка** тамызгыч, пипетка  
**пирог** бәлеш, пирог; ~ с капустой кәбестә бөккәне  
**пирожковая** сумсаханә  
**пирожное** пирожный  
**пирожок:** ~ с мясом пәрәмәч (круглый); сумса (удлиненный)  
**пирс** пирс  
**писатель** язучы, әдип; ~ница язучы хатын (кыз)  
**писать** несов. 1) язарга; 2) (*сочинять*) язарга, ижат итәргә; ~ музыку көй язарга (чыгарырга); ~ картину рәсем ясарга; ~ся несов.: как пишется это слово? бу сүз ничек языла?  
**пистолет** пистолет; *стартовый* ~ старт пистолеты  
**письменн//ость** язу, әлифба; ~ый язу ...ы, е; ~ый стол язу өстәле; ~ые принадлежности язу әсбаплары; в ~ом виде язмача  
**письмо** хат  
**пита//ние** 1) ашау, ашату, тукландыру; 2) (*пища*) азык, ризык, ашау-эчү; 3) (*тех.*) туендыру; ~тельный туклыклы; ~ть несов. 1) ашатырга, тукландырырга; 2) (*тех.*) туендырырга; ~ться несов. 1) ашарга, тукланырга; 2) (*тех.*) туенырга  
**питом//ец** тәрбияләнүче  
**питомник** питомник

**пить** *несов.* эчэргә; *я хочу* ~ минем эчәсем килә, сусадым; ~ё эчемлек; ~ево́й: ~евая вода  
эчэргә яраклы су

**пишуш//ий:** ~ая машинка язу машинкасы

**пища** ашамлык, азык, ризык, аш

**пищать** *несов.* чинарга, чыелдарга

**пищевод** үнәч

**плава//ние** йөзү; ~те́льный йөзү ...ы, е; ~те́льный бассейн йөзү бассейны; ~ть *несов. см.*

**плыть**

**плавки** *мн.* плавки

**плавле́ный:** ~ сыр (или сырок) йомшак сыр (сырок)

**плакат** плакат

**плакать** *несов.* еларга, яшь түгәргә

**плам//енный** 1) ялкынланып торган, уттай кызыл; 2) *перен.* ялкынлы; ~я *ср.* ялкын

**план** 1) план; *по* ~у план буенча; 2) (*чертёж, карта*) план; ~ города шөһәр планы; ~ выставки күргәзмә планы а *передний* ~, на *переднем* ~е алгы план(да); *задний* ~ арткы план; *снять крупным* ~ом зур итеп төшерергә

**планёр** планёр

**планери//зм** планеризм; ~ст планёрчы

**планет//а** планета; ~а́рий планетарий

**планирова//ние** планлаштыру; ~ть *несов.* планлаштырырга

**планка** юка тар такта, планка; *орденская* ~ орден планкасы

**плано//вый** планлы; ~вое хозяйство планлы хужалык; ~мерный планлы, планлы рәвештә, план буенча эшли торган

**пластик** пластик

**пластинка** 1) пластинка; 2) *муз.* пластинка

**пластмасса** пластмасса

**пластырь** *м.* пластырь

**плат//а** түләү; хак, бәя; *входная* ~а керү бәясе; ~и́ть *несов.* түләргә; ~ный түләүле; ~ный вход түләүле керү

**платок** яулык; *носовой* ~ кульяулык

**платформа** платформа, түшәмә

**плат//ье** күлмәк (*хатын-кызларныкы*); ~яной киём ...ы, е; ~яной шкаф киём шкафы

**плацкарт//а** плацкарт; ~ный плацкартлы; ~ный вагон плацкартлы вагон; ~ное место плацкартлы урын

**плач** елаган тавыш, елау

**плащ** плащ

**плева//гельница** төкерек савыты; ~ть *несов. см.* плюнуть

**плед** плед

**племенн//ой** нәселле, токымлы, нәсел ...ы, е; ~ой скот нәселле терлек; ~ое хозяйство нәселле терлек үрчетә торган хужалык

**племя** *ср.* кабилә, кавем

**племянни//к** бертуганның улы; ~ца бертуганның кызы

**плен** әсирлек, тоткынлык; *попасть в* ~ әсирлеккә төшәргә; ~ный *прил.* и *сущ.* әсир; тоткын

**пленарн//ый** пленар: ~ое заседание пленар утырыш

**плёнка** 1) элпә, яры, пәрдә; 2) фотоплёнка, киноплёнка, тасма

**пленум** пленум

**плесень** *ж.* күгәрек

**плечики** *мн.* (*вешалка*) киём элгеч, элгеч

**плечо** иңбаш, кулбаш; жилкә; *широкие плечи* киң жилкә



**плита** 1) плита; *гранитная* ~ гранит плита; 2) (*кухонная*) плита; *электрическая* ~ электр плитасы

**плитка** 1) плитка; ~ *шоколада* бер плитка шоколад; 2) *эл. плитка*

**плов** пылау

**плов//ец** йөзүчө; ~**чиха** йөзүчө хатын (кыз)

**плод** жимеш; орлык; тума; ~**овый** жимеш ...ы, е; ~*овые деревья* жимеш агачлары

**плодородный** уңдырышлы

**плодотворный** уңышлы, нәтижәле

**пломб//а** пломба; *поставить* ~у пломба куйдырырга (куярга); ~**ировать** *несов.* 1)

пломбаларга, пломба куярга; 2) (*зуб*) ямарга, яматырга, пломбаларга, пломба куярга

**плоский** яссы; ялпак

**плоскогубцы** *мн.* каргаборын

**плот** сал

**плотина** буа, бөя

**плотник** балта остасы

**плотн//ость** *жс.* тыгызлык; ~*ость населения* халык тыгызлыгы; ~**ый** тыгыз, куче; ~*ая масса* тыгыз масса

**плох//о** 1. *нареч.* начар, яман, алама; *я себя ~о чувствую* мин үземне начар хис итәм; 2. *в знач. сказ.* начар, авыр; *ему ~о аның хәле авыр*; ~**ой** начар, яман, алама

**площадка** кечкенә майдан, майданчык; *спортивная* ~ спорт майданчыгы; *лестничная* ~ баскыч майданчыгы; *строительная* ~ төзелеш майданы

**площадь** *жс.* 1) майдан; ~ *Свободы* Ирек майданы; 2) *мат.* майдан

**плуг** сабан

**плыть** *несов.* йөзәргә, йөзеп барырга (килергә)

**плюнуть** *сов.* төкерергә

**плюс** 1) *мат.* кушу билгесе, плюс; кушу; 2) *нескл.* плюс, жылылык; ~ *пять градусов* биш градус жылылык

**пляж** пляж

**пляс//ать** *несов.* биергә; ~*ать вприсядку* чүгеп-чүгеп биергә; ~**ка** бию

**по предлог** 1) (*о месте*) + *Д.* ...га; ...дан, буйлап; унаена, белән; *идти по дороге* юл буйлап барырга; *плыть по течению* агым унаена йөзәргә; *бегать по магазинам* кибеттән кибеткә йөрергә; 2) + *Д.*: *работать по плану* план буенча эшләргә; *платить по счёту* счёт буенча түләргә; 3) + *Д.*: *позвонить по телефону* телефоннан шалтыратырга; *послать по почте* почта аша жиберергә; *выступить по радио* радиодан чыгыш ясарга; 4) (*на основании чего-л.*) + *Д.*: *судить по внешности* тышкы кыяфәтенә карап фикер йөртергә; *по чьему-либо поручению* кемнендер кушуы буенча; 5) (*по причине*) + *Д.*: *по твоей вине* синең гаеп белән; *по болезни* авыру сәбәпле; 6) + *Д.*: [*врач*] *по профессии* эше буенча [*табиб*]; [*русский*] *по национальности* милләте буенча [*рус*]; 7) (*о сроке и пределе*) + *В.*: *я в отпуске по пятое июля* мин бишенче июльгә кадәр ялда; *воды было по колено* су тездән иде

**по-английски** *нареч.* инглизчә; *говорить* ~ инглизчә сөйләшергә

**побед//а** жинү; *одержать* ~у *над соперником* (*над противником*) көндәшен (дошманны) жинеп чыгарга; *бороться за* ~у (*в спорте*) жинү өчен көрәшергә; ~**итель** жинүчө; ~**ить** *сов.* жинәргә, жинеп чыгарга; өстен чыгарга; ~*ить в соревнованиях* ярышларда жинеп чыгарга

**побежать** *сов. см.* бежать

**побеждать** *несов. см.* победить

**побережье** яр буе

**побить** *сов. см.* бить I; ~ *рекорд* рекорд куярга

**поблагодарить** *сов. см.* благодарить

**побледнеть** *сов. см.* бледнеть

**поблизости** нареч. якында, якын-тирэдә; *нет ли ~ телефона?* якын-тирэдә телефон юкмы?  
**побратим:** *города-~ы* туганлашкан шәһәрләр  
**побрить(ся)** сов. см. **брить(ся)**  
**побывать** сов. (*где-л.*) булырга; *~ в театре (в гостях)* театрда (кунакта) булырга  
**повар** пешекче, аш пешерүче  
**по-вашему** нареч. (*по вашему желанию; как у вас*) сезнеңчә; *по вашему мнению* сезнең фикерегезчә, сезнеңчә  
**поведение** тәртип, үз-үзеңне тотыш  
**повез//ти** сов. см. **везти**; *~ти с собой* үзең белән алып китәргә; *~ти кого-л.* кемнедер каядыр алып китәргә а *мне ~ло* минем эш уңды  
**поверить** сов. см. **верить**; *не могу этому ~* моңа ышана алмыйм; *трудно этому ~* моңа ышануы кыен  
**повернуть** сов. борырга; борылырга; *~ направо (налево)* унга (сулга) борылырга; *~ за угол* чатка борылырга; *~ся* сов. борылырга  
**поверх** предлог + Р. өстеннән, өстенә, өстән; **~ность** өслек; йөз; *~ность земли жир йөзе*  
**повесить** сов. см. **вешать** 2  
**повести** сов. см. **вести**  
**повестка** чакыру кәгазе а *~ дня* көн тәртибе  
**повесть** ж. повесть, озын хикәя  
**по-видимому** вводн. сл. күрә[м]-сең, ахрысы, булса кирәк; *он, ~, не придёт* күрәмсең, ул килмәс  
**повлиять** сов. см. **влиять**  
**повод** сылтау; эш; *по какому ~у?* нинди эш белән?; *дать ~ (к чему-л., для чего-л.)* (кемгә дә булса берәр нәрсә өчен) сылтау ясарга  
**повор//ачивать(ся)** несов. см. **повернуть(ся)**; **~от** 1) борылыш, борылма, борылу; *правый (левый) ~от* уң (сул) якка борылыш; *~от кругом* әйләнеп борылу; 2) *перен.* борылыш, үзгәреш; *крутой ~от (прям. и перен.)* текә борылыш  
**повре//дить** сов. 1) (*что-л.*) зарарларга, яраларга, имгәтергә, бозарга; 2) (*кому-л. в чём-л.*) зыян (зарар) китерергә; **~ждать** несов. см. **повредить** 1; **~ждение** 1) (*порча*) зыян (зарар) китерү; бозу; 2) (*травма*) имгәнгән урын; яра, жәрәхәт  
**повседневный** көндәлек, гадәти  
**повсюду** см. **всюду**  
**повтор//ение** кабатлау; **~ить** сов. кабатларга; *~ите, пожалуйста!* кабатлагызчы!; **~иться** сов. кабатланьрга  
**повтор//ный** кабат, икенче кат, кабаттан, яңадан; **~ять(ся)** несов. см. **повторить(ся)**  
**повысить** сов. күтәрергә, биегәйтергә, күтәрә (биегәйтә) төшәргә; **~ся** сов. күтәрелергә, күтәрелә төшәргә, артырга  
**повыш//ать(ся)** несов. см. **повыситься**; **~ение** күтәрелү, арту; *~ение жизненного уровня* тормыш дәрәжәсенен күтәрелүе; *~ение температуры* температураның күтәрелүе  
**повышенн//ый** югары, күтәрәнке; *~ая температура [тела]* югары температура; *~ый спрос* күтәрәнке сорау  
**повязка** 1) тасма; *нарукавная ~* жиң тасмасы; 2) *мед.* бәйләвеч, повязка  
**погаси//ть** сов. 1) см. **гасить**; *~те свет!* утны сүндерегез!; 2) *~ть долг (задолженность)* бурычны (бирәчәкне) түләп бетерергә (кайтарып бирергә)  
**погаснуть** сов. см. **гаснуть**  
**погибать** несов., **погибнуть** сов. см. **гибнуть**  
**поглядеть** сов. см. **глядеть**  
**поговорка** әйтем

**погода** һава, һава хәле (торышы), көн; *тёплая (холодная)* ~ жылы (салкын) көн; *хорошая (плохая)* ~ яхшы (начар) һава (көн)

**погод//ить** *сов.* көтәргә; *немного* ~я берездан

**погоны** *мн.* [ед. **погон**] погон

**пограничн//ик** чик сакчысы; ~**ый** чик буе ...ы, е, чик буендагы; ~*ая станция* чик буендагы станция

**погребение** күмү, жирләү

**погру//жать(ся)** *несов. см.* **погрузить(ся)**; ~**жение** чуму, күмелү, бату; ~**зить** *сов.* 1) (*на что-л., во что-л.*) төяргә, йөк төяргә; ~*зить в вагон (на платформу)* вагонга (платформага) төяргә; 2) (*во что-л.*) батырырга, чумдырырга; ~*зить в воду* суга батырырга; ~**зиться** *сов.* 1) төяләргә, утырырга, утырышырга; 2) батарга, чумарга; 3) *перен. (во что-л.)* батарга, чумарга; талырга; ~*зиться в думы* уйга батарга; ~*зиться в сон* йокыга талырга, ~**зка** төяү, төялү

**погубить** *сов. см.* **губить**

**под (подо)** *предлог* 1) (*о месте*) + *T. (где)* астында, төбендә, янында; + *V. (куда)* астына, төбенә; *стоять ~ деревом* агач астында басып торырга; *встать ~ дерево* агач астына басарга; ~ *дождём* янгыр астында; *попасть ~ дождь* янгырга эләгергә; ~ *Казанью много красивых мест* Казан янында матур урыннар күп; 2) (*о времени*) + *V.:* ~ *утро* таң алдыннан; ~ *вечер* кичкә таба; ~ *Новый год* Яңа ел алдыннан; *петь ~ музыку* музыкага кушылып жырларга

**подавать** *несов. см.* **подать**

**подавленн//ый** төшенке, боек; *в ~ом состоянии* рухый изелгән хәлдә, зур төшенкелектә

**подавляющ//ий** *ин* зур; ~*ее большинство* *ин* зур күпчелек

**подарить** *сов. см.* **дарить**

**подарок** бүләк; *получить в ~* бүләккә алырга

**пода//ть** *сов.* 1) (*дать*) бирергә, алып (китереп) бирергә; ~*ть руку* кул бирергә; 2) табынга чыгарырга (китереп куярга); ~*ть на стол* табынга чыгарырга; *обед ~и* табын эзер; 3) (*заявление, жалобу*) бирергә; 4) *спорт.* тапшырырга, бирергә; ~**ча** *спорт.* сугу, бөрү (*например, мяч*)

**подбор** 1) (*действие*) сайлау; 2) (*то, что подобрано*) сайланыш, сайлап алынган нәрсәләр а *как на ~* сайлап алган диярсен (кебек)

**подбородок** ияк

**подвал** подвал; идән асты

**подвезти** *сов. (кого-л., куда-л.)* илтөп (китереп) житкерергә; утыртып алып барырга

**подвергать(ся)** *несов. см.* **подвергнуть(ся)**

**подвергнуть** *сов. (кого-л., что-л., чему-л.)* дучар итәргә, тартырга, ...га (астына) куярга; ~*ся* *сов. (чему-л.)* дучар булырга (ителергә), тарырга, төшәргә, эләгергә

**подвести** *сов.* 1) (*кого-л. куда-л.*) китерергә, китереп житкерергә, алып килергә, житәкләп алып килергә; 2) *перен. (кого-л. обмануть и т.п.)* утыртырга, алдарга; уңайсыз хәлдә калдырырга а ~ *итоги* йомгакларга, йомгак ясарга

**подвиг** *сов.* батырлык, каһарманлык

**подвинуть** *сов.* этөп (шудырып, күчереп) куярга; ~*ся* *сов.* күчә төшәргә, күчәбрәк утырырга; якынрак килергә

**подводить** *несов. см.* **подвести**

**подводн//ый** су төбендәгә, су асты; ~*ый камень* су төбендәгә таш; ~*ая лодка* суасты көймәсе

**подвозить** *несов. см.* **подвезти**

**подготовительный** хәзерлек ...ы, е; ~ *комитет* хәзерлек комитеты

**подготов//ить** *сов.* хәзерләргә, хәзерләп куярга; хәстәрләргә, хәстәрен күрергә; ~**иться** *сов. (к чему-л.)* хәзерләнергә, хәзерләнеп куярга, алдан хәзерләнеп торырга, жыенырга; ~**ка** хәзерләнү; белем алу

**поддан//ный** м., ~ная ж. подданный; граждан; ~ство гражданлык, гражданлыкта булу  
**поддел//ать** сов. охшатып (алдап) ясарга, ялган ясарга; ~ка охшатып (алдап) ясау, ялган ясау; (имитация) охшатып ясалган айбер (нәрсә); ~ывать несов. см. **подделать**  
**под//держать** сов., ~держивать несов. 1) (держать) тотып алырга; 2) (что-л. — одобрять кого-л.) яklarга, хупларга; я ~держиваю ваше предложение мин сезнең тәкъдимегезне яклым; 3) (помогать) ярдәм (химая) итәргә, булышырга а ~держивать связь с кем-л. кем беләндер бәйләнеш тотарга; при ~держке кого-л. кемнендер ярдәмендә  
**подействовать** сов. см. **действовать** 2  
**поделить(ся)** сов. см. **делить(ся)**  
**подшеветь** сов. см. **дешеветь**  
**подземный** жир асты ...ы, е; ~переход жир асты юлы  
**подкладка** эчлек, астар  
**подкова** дага  
**подкра//дываться** несов., ~стяться сов. посып (сиздермичә) килергә (барырга); посып (көтмәгәндә) килеп чыгарга  
**подкуп** сатып алу, сатып алып үз ягына аудару; ~ать несов., ~ить сов. сатып алырга, сатып алып үз ягына аударырга  
**подлеж//ать** несов. тиеш булырга; ~ит таможенному досмотру таможня тикшерүен үтәргә тиеш а не ~ит сомнению шикләнергә урын юк; ~ащий тиешле (булган); ~ащий таможенному досмотру таможня тикшерүен үтәргә тиешле  
**подлет//ать** несов., ~еть сов. очып килергә  
**подлинн//ик** төп нөсхә, оригинал; читать в ~ике төп нөсхәдә укырга; ~ый үз кулы белән язылган, үз кулы куелган; чын, асыл  
**подлый** әшәке, кабахәт; ~ поступок кабахәт эш  
**подме//сти** сов., ~тать несов. себерергә, себереп чыгарырга  
**подмышки** култык асты; нести под мышкой култык астында алып барырга  
**поднести** сов. 1) (кого-что-л., куда-л.) күтәреп китерергә (илтергә); 2) (что-л. кому-л. — подать; подарить) бирергә, бүләк итеп бирергә  
**поднимать(ся)** несов. см. **поднять(ся)**  
**подножие:** ~ горы тау асты  
**подножка** (ступенька) баскыч, басма  
**поднос** поднос  
**поднять** сов. 1) (вверх) күтәрергә, күтәреп алырга; ~ с земли жирдән күтәреп алырга; ~ с пола идәннән күтәреп алырга; 2) (повысить) күтәрергә; ~ся сов. 1) торып басарга, аякка басарга, кузгалырга; ~ся с места урыннан торып басарга; 2) күтәрелергә, менәргә; ~ся в воздух һавага күтәрелергә  
**подобн//ый** мондый, моның кебек; в ~ых случаях мондый очрактарда а ничего ~ого! һич тә алай түгел! бер дә алай түгел!  
**подогр//евать** несов., ~еть сов. жылытырга, жылытып алырга  
**подожд//ать** сов. көтәргә, көтеп торырга; ~ите минутку! берәз көтеп торыгыз!  
**подозр//евать** несов. шикләнергә, шик тотарга; ничего не ~евая һич тә шикләнмиңә; ~ение шик, шөбһә; ~ительный 1) (недоверчивый) шикләнүчән, шикләнәп караучан; 2) (сомнительный) шикле, шөбһәле  
**подой//ти** сов. 1) якын (янына) килергә; ~дите поближе якынарак килегез; 2) (соответствовать, быть пригодным) ярарга, яраклы булырга, килешергә; это мне ~дәт (не ~дәт) бу миңа ярый (ярамый)  
**подоконник** тәрәзә төбе (тупсасы)  
**подорожать** сов. см. **дорожать**  
**подошва** олтан, табан

**подписа//ние** (*протокола, договора и т.п.*) беркетмәгә (килешүгә) кул (имза) кую; **~ТЬ сов.** кул (имза) куярга; **~ТЬСЯ сов.** 1) (*под чем-л.*) кул (имза) куярга; 2) (*на что-л. — выписать*) язылырга, алдырырга; **~ТЬСЯ на газету** газетка язылырга

**подпис//ка** 1) (*на что-л.*) язылу; 2) (*письменное обязательство*) язма йөкләмә (*язма рәвештә алынган йөкләмә*); **~ЧИК** яздырып алдыручы; **~ЫВАТЬ(СЯ) несов. см. подписать(ся)**

**подпись** ж. имза, кул, култамга

**подполковник** подполковник

**подполь//е** 1) идән асты; 2) подполье, яшерен эш; **~НЫЙ** яшерен, подпольедагы

**подразумева//ть несов.** күздә тотарга, фараз кылырга, күз алдында тотарга; **~ТЬСЯ несов.:** *под этим ~ется ... монда ... күздә тотыла*

**подраться сов. см. драться 1**

**подробн//ость** тулылык, тәфсиллек; **~ЫЙ** тулы, тәфсилле, жентекле

**подросток** үсмер, яшүсмер; *девочка~* яшүсмер кыз бала

**подруга** иптәш (дус) кыз (хатын), ахирәт

**по-другому нареч.** башкача, икенче төрле, бүтәнчә

**подружиться сов.** душлашырга, душлашып китәргә

**подрывн//ой** жимерү ...ы, е; *~ая деятельность* жимерү эшчәнлеге

**подряд I нареч.** бер-бер артлы, рәттән, тоташтан

**подряд II м.** подряд; **~ЧИК** подрядчы

**подсвечник** шәмдәл

**подснежник** умырзая

**подсолнечник** кәнбагыш

**подставка** асқуйма

**подтвер//дить сов.** дөресләргә, расларга; **~ДИТЬСЯ сов.** дөрес булып чыгарга, расланьырга, рас килергә; *сообщение ~дилось* хәбәр дөрес булып чыкты; **~ЖДАТЬ(СЯ) несов. см.**

**подтвердить(ся); ~ЖДЕНИЕ** раслау; *получить ~ждение* расланьырга

**подтяжки мн.** подтяжка

**подума//ть сов.** уйларга, уйлап карарга а *только ~йте!* уйлап кына карагыз!

**подушка** мендәр

**подход** 1) (*приближение*) яқын (янына) килү; 2) (*место*) килү (бару) юлы; 3) (*отношение к кому-л., к чему-л.*) караш, мөнәсәбәт; **~ИТЬ несов. см. подойти;** **~ЯЩИЙ** унайлы, кулай; *~ящий момент* унайлы момент

**подчёркивать несов., подчеркнуть сов.** 1) (*чертой*) астына сызарга; 2) ассызымларга, басым ясарга, басым ясап әйтергә

**подчин//ённый м.** карамактагы (карамагындагы) кеше; **~ИТЬ сов.** буйсындырырга; **~ИТЬСЯ сов.** буйсынырга; **~ИТЬСЯ приказу** боерыкка буйсынырга; **~ЯТЬ несов. см. подчинить;** **~ЯТЬСЯ несов.** 1) см. **подчиниться;** 2) (*находиться в чём-л. подчинении*) буйсынырга, карамагында булырга

**подъезд** 1) килү, килеп житү, яқын килү; 2) (*место*) килү (...га керү) юлы, ...га илтә торган юл; 3) (*вход в здание*) йорт ишеге, урам як ишек

**подъезжать несов. см. подъехать**

**подъём** 1) (*действие*) күтәрү, күтәрелү, мендерү, менү; *~ флага* байрак күтәрү; *~ на гору* тау башына менү; 2) (*место — склон*) үр, сөзәк урын; *крутой ~* текә үр; 3) *перен. (развитие)* үсеш, алга китеш, күтәрелеш; *~ сельского хозяйства* авыл хужалыгы үсеше; 4) *перен.* күтәрәнкелек, дөртлелек; 5) (*часть ноги*) аяк йөзе; **~НИК (механизм)** күтәргеч, күтәртү механизмы; лифт; **~НЫЙ** күтәргеч, күтәрү ...ы, е; **~ный механизм** күтәргеч механизм

**подъехать сов.** (*куда-л., подо что-л.*) янына житәргә, барып (килеп) керергә; *~ под мост* күпер астына барып керергә

**поезд** поезд; *ехать ~ом (или на ~е)* поездда барырга

**поездк//а** барып кайту, юл йөрү, сәяхәт, сәфәр; *туристическая ~а* туристик сәяхәт; *служебная ~а* эш белән барып кайту; *совершить ~у* барып кайтырга

**поесть** ашап алырга; *я уже поел* мин ашап алдым инде; *я не успел ~* мин ашарга өлгөрмәдем  
**поехать** *сов.* китәргә, барырга, китеп барырга; *я поеду с вами* мин сезнең белән барам; *поезжайте!* барыгыз!

**пожалеть** *сов. см. жалеть*

**пожаловаться** *сов. см. жаловаться*

**пожалуй** *вводн. сл., частица* ихтимал, мөгаен, ахры, бугай

**пожалуйста** *частица* ...чы, рәхим итеп ...чы, әле, зинһар; *скажите, ~!* зинһар (рәхим итеп), әйтегез!

**пожар** янғын, ут; *лесной ~* урман янғыны; **~ный** янғыннан саклау ... ы, е, янғын сүндерү ...ы, е, *~ная охрана* янғыннан саклау; *~ный инвентарь* янғын сүндерү кирәк-яраклары

**пожаты** *сов.:* *~ кому-л. руку* кемнеңдер кулын кысарга; *~ плечами* иңбашларны сикерттеп куярга

**пожела//ние** теләк, тәкъдим; *с искренними ~ниями счастья* чын күнелдән бәхет теләп; *высказать ~ние* теләк әйтергә; **~ть** *сов. см. желать*

**пожелтеть** *сов. см. желтеть*

**пожертвовать** *сов. см. жертвовать*

**пожива//ть** *несов.:* *как вы ~ете?* ничек яшәп ятасыз?

**пожилой** олыгайган, өлкән (олы) яшьтәге

**пожимать** *несов. см. пожать*

**поза** гәүдә торышы, кыяфәт

**позабо//титься** *сов.* кайгыртырга, хәстәрен күрергә; *~йтесь об этом* моның хәстәрен күрегең

**позавидовать** *сов. см. завидовать*

**позавтракать** *сов. см. завтракать*

**позавчера** *нареч.* өченче көн, [моннан] бер көн элек

**позади** 1. *нареч.* артта, арт якта; *он остался ~* ул артта калды; 2. *предлог + Р.* артта, артында; *сидеть ~ кого-л.* кемнеңдер артында утырырга

**позапрошл//ый:** *в ~ом году* өченче елны

**позвать** *сов. см. звать*

**позволени//е** рөхсәт, ризалык; *просить ~е* рөхсәт сорарга; *с вашего ~я* сезнең ризалык белән

**позвол//ить** *сов., ~ять* *несов.* рөхсәт итәргә (бирергә); мөмкинлек бирергә; *~ьте мне ...* мина ... рөхсәт итегез

**позвони//ть** *сов. см. звонить;* *~те мне завтра* миңа иртәгә шалтыратыгыз

**позвоночник** умырткалык, умыртка баганасы

**поздн//ий** соң, соңгы; соң өлгерә торган; **~о** *нареч.* соң, соңга калып; *уже ~о* соң инде; *~о вечером* кичен соң гына

**поздороваться** *сов. см. здороваться*

**поздравительн//ый** котлау ...ы, е; *~ая открытка* тәбрикнамә; котлау хаты

**поздрав//ить** *сов.* котларга, тәбрикләргә; *~ить кого-л. с праздником (с днём рождения)* кемнеңдер бәйрәм (туган көне) белән котларга (тәбрикләргә); **~ление** котлау, тәбрикләү; **~лять** *несов. см. поздравить*

**позже** *нареч.* соңрак, соңга табарак; *не ~ чем ...* ...нан да соңга калмый

**позитив** *фото.* позитив

**позиция** 1) (*расположение*) урнашкан урын, позиция; 2) *спорт.* позиция, торыш; 3) *перен.* караш, тоткан юл

**познакомить//ся** *сов. см. знакомить(ся); рад ~ся* танышуга шатмын

**позолоченный** алтынланган, алтын йөгертелгән

**позор** хурлык, мөсхәрә, оят; **~ный** хурлыклы, мөсхәрәле, оят  
**поиски** *мн.* эзләү, эзләнү[ләр]; *отправиться на* ~ ... .. эзләп чыгып китәргә  
**поить** *несов.* эчерергә, эчертергә, сугарырга  
**поймать** *сов.* тотарга, эләктерергә, тотып (эләктереп) алырга  
**пойти** *сов.* 1) барырга, китәргә, китеп барырга; *~ в театр* театрға барырга; *пойдёмте с нами* әйдәгез безнең белән; 2) (*начаться*) ява башларга; *пошёл дождь (снег)* яңгыр (кар) ява башлады; 3) *перен.* (*на что-л.*) барырга, китәргә, ясарга; *~ на уступки* ташламалар ясарга; *~ на пользу* файдага китәргә  
**пока** 1. *союз.* ...ганчы, ...гаяга хәтле, ...ганың; *подождите, ~ пройдёт дождь* яңгыр туктаганын көтегез; 2. *нареч.* хәзергә, әлегә, әле; *я этого ~ не знаю* мин әлегә моны белмим; *~ что* хәзергә а [ну] *~!* хәзергә сау бул!  
**показ** күрсәтү; *~ фильма (мод)* фильм (мода) күрсәтү; **~ание** күрсәтү; *~ание счётчика* счётчикның күрсәтүе  
**показатель** күрсәткеч; **~ный** күрсәтмә; үрнәк; *~ные выступления спорт.* күрсәтмә чыгышлар  
**показа//ть** *сов.* 1) күрсәтергә; *покажите, пожалуйста, свой паспорт (билет)* рәхим итеп, паспортыгызны (билетыгызны) күрсәтегез; *вечером будет показан фильм* кич белән фильм күрсәтеләчәк; 2) (*указать*) күрсәтергә; *~ть дорогу* юл күрсәтергә; **~ться** *сов.* 1): *~ться врачу* табибка күренергә; 2) *безл.: мне (тебе) ~лось* миңа (сиңа) тоелды  
**показыва//ть** *несов.* *см. показать*; *часы ~ют пять* сәгать бишне күрсәтә; **~ться** *несов.* *см. показаться* 1  
**покидать** *несов.*, **покинуть** *сов.* ташларга, ташлап (чыгып) китәргә; *~ вагон* вагоннан чыгарга  
**поклон** сәлам, сәлам әйтү; **~иться** *сов.* (*кому-л.*) 1) сәлам бирергә, баш иеп сәламләргә; 2) ялынып (баш иеп) сорарга  
**поклонни//к,** **~ца** 1) хөрмәтләнүче, баш июче; тарафдар; 2) гашыйк кеше, мәгъшукъ, мәгъшука хатын (кыз)  
**покой** тынычлык; *вам нужен ~* сезгә тынычлык кирәк а *приёмный ~* (*в больнице*) авырулар кабул итү бүлмәсе  
**покойн//ик** мәрхүм; **~ица** мәрхүмә; **~ый** *прил.* үлгән, мәрхүм; *сущ. м.* мәрхүм; **~ая** *ж.* мәрхүмә  
**поколение** буын; *молодое* ~ яшь буын  
**покончить** *сов.* *с чем-л.* бетерергә, тәмамларга, төгәлләргә; *~ с собой* үз-үзен үтерергә  
**покор//ение** буйсындыру, яулап алу; **~ить** *сов.* буйсындырырга, яулап алырга; **~иться** *сов.* буйсынырга, бирелергә  
**покор//ный** буйсынучан, карусыз, күндәм; **~ять(ся)** *несов.* *см. покорить(ся)*  
**покрасить** *сов.* *см. красить*  
**покраснеть** *сов.* *см. краснеть*; *~ от стыда* оятыннан кызарып китәргә  
**покровительство** яклау, канат астына алу  
**покрывало** япма  
**покры//вать(ся)** *несов.* *см. покрыть(ся)*; **~тие** каплам; япма; *дорожное ~тие* юл капламы; **~ть** *сов.* ябарга, бөркәргә, капларга; **~ться** *сов.* ябынырга, бөркәнергә, капланырга  
**покрышка** 1) (*шина*) покрывка; 2) (*для мяча*) каплавыч  
**покупатель** сатып алучы; **~ница** сатып алучы хатын (кыз); **~ный** сатып алу ...ы, е; *~ная способность* сатып алу сәләте  
**покупать** *несов.* сатып алырга  
**покупк//а** сатып алынган әйбер; *сделать ~у (или ~и)* әйбер (яки әйберләр) сатып алырга  
**покушение** үтерергә тырышу, һөжүм ясау (итү)  
**пол I** идән  
**пол II** *биол.* женес

**полага//ть** *несов.* ... дип уйларга (санарга, исәпләргә), фараз итәргә; *я ~ю, что ...* мин ... дип уйлыйм; **~ться** *несов.* 1) *см. положиться*; 2) *не ~ется (что-л. делать)* (нәрсә да булса эшләргә) ярамый; (... эшләү) тыела

**полдень** *м.* көн уртасы (үзәге), төш (өйлә) вакыты

**пол//е** 1) кыр; басу; 2) (*площадка*) кыр, мәйдан; *лётное ~е* очу кыры; *футбольное ~е* футбол кыры; 3) *мн. ~я (шляпы)* кырпу; 4) *мн. ~я (книги, тетради)* кырый, чит

**полев//ой** кыр ...ы, е; *~ые работы* кыр эшләре; *в ~ых условиях* кыр шартларында

**полезн//ый** файдалы; *~ый совет* файдалы киңәш; *это ~о для здоровья* бу сәламәтлек өчен файдалы

**полемика** бәхәс, моназара, сүз көрәштерү

**полёт** очу, очыш; *космический ~* галәмгә очу

**полететь** *сов.* очарга, очып китәргә

**полз//ать** *несов.* шуышырга, үрмәләргә, шуышып (үрмәләп) йөрергә; **~ти** *несов.* шуышып барырга

**полив//ать** *несов. см. полить*; **~ной** сугарыла торган, сугарулы; *~ное земледелие* сугарулы игенчелек

**поликлиника** сырхауханә, поликлиника

**полированный** полировкаланган

**полити//к** сәясәтче, сәяси эшлекле, политик; **~ка** сәясәт, политика; **~ческий** сәяси, политик

**полить** *сов. (что-л.)* сибәргә, түгәргә; агызырга

**полицейский** 1. полиция ...ы, е; 2. *сущ. м.* полицейский

**полиция** полиция

**полк** полк

**полка** шүрлек, киштә; *багажная ~ (в вагоне)* багаж киштәсе

**полковник** полковник

**полководец** полководец, гаскәр башлыгы, газый

**полнеть** *несов.* калынаерга, юанаерга

**полнолуние** тулган ай, тулы ай

**полнометражный:** *~ фильм* тулы метражлы фильм

**полномоч//ия** *мн.* хокук[лар], вәкаләт[ләр]; *широкие ~ия* киң вәкаләтләр; **~ный** вәкаләтле, хокуклы; *~ный представитель* тулы вәкаләтле (хокуклы) вәкил

**полностью** *нареч.* тулысынча, тулысы белән; *я ~ согласен* мин тулысынча килешәм

**полночь** *ж.* төн уртасы, ярты төн

**полный** 1) (*наполненный чем-л., кем-л.*) тулы; *зал полон* зал тулы; 2) (*целый, весь*) бөтенләй, тулысынча, тулы; 3) (*толстый — о человеке*) юан, сизем

**поло** *ср. нескл.:* *водное ~* суда туп уйнау

**половина** ярты; *~ третьего* өченче ярты; *первая ~ дня* көннең беренче яртысы

**половодье** ташу, су ташу; ташкын

**пологий** сөзәк

**положени//е** 1) (*расположение*) урын, торыш; *географическое ~е* географик урын; 2) (*состояние, роль, место в обществе*) тоткан урын, урын, дәрәжә, хәл; *семейное ~е* гаилә хәле; *социальное ~е* социаль хәле; килеп чыгышы; *~е дел* эш[ләр]нең торышы; *занимать высокое ~е* югары урында утырырга; 3) (*поза*) килеш, торыш, көй; *сидеть в неудобном ~и* уңайсыз утырырга; 4) (*обстановка, состояние общественной жизни*) хәл; *международное ~е* халыкара хәл; 5) (*тезис*) төп фикер, кагыйдәнамә, положение; *основные ~я* доклада докладның төп фикерләре а *быть в ~и* йөклә (балага узган) булырга

**положительный** уңай

**положить** *сов.* салырга; *~ кого-л. в больницу* кемне дә булса хастаханәгә салырга; *~ деньги в сбербанк* акчаны саклык банкына салырга; *см. тж. класть*



**положиться** сов.: *можете на меня* ~ миңа ышана аласыз; *на него нельзя* ~ аңа ышанырга ярамый

**поломка** ватык, ватылган урын, ватык жир

**полоса** 1) буй, буй сызык, тар кисәк; юл; 2) (*зона, место*) полоса; юл; *посадочная* ~ [очкычларны] утырту полосасы; ~**тый** буйлы, буй-буй, юллы-юллы

**полоск//а** *уменьш. см. полоса* 1; *ткань в* ~у буй-буй тукыма

**полоска//ние** чайкау; ~**ть** *несов.* чайкарга; ~*ть горло* тамак чайкарга

**полотенце** сөлге; *банное* ~ мунча сөлгесе

**полотёр** идән ялтыратучы

**полотно** 1) киндер, киндер тукыма; китән; 2) (*картина*) рәсем, полотно; 3) *ж.-д.* полотно

**полтора** *числ.* бер ярым; ~*ста числ.* йөз илле

**полуавтомат** ярымавтомат

**полугодие** ярты ел, ярты еллык

**полузащита** *собр. спорт.* ярымсак, ярымсаклау

**полуостров** ярымутрау

**полупроводник** ярымүткәргеч

**полуфабрика//ты** *мн. [ед. ~т]* ярымфабрикат[лар]

**получатель** алуучы

**получ//ать(ся)** *несов. см. получить(ся); ничего не* ~ается бернәрсә дә барып чыкмый; ~**ить** *сов.* алырга; *я* ~ил *письмо* мин хат алдым; ~**иться** *сов.* барып (килеп) чыгарга, чыгарга; ~*илось так, что* ... шулай килеп чыкты

**полушарие** ярымшар

**полчаса** ярты сәгать

**польз//а** *файда; в чью* ~у? кем *файдасына?*; 2:0 *в* ~у *Н. Н.* *файдасына* 2:0 исәбе белән

**пользова//ние** *файдалану, куллану; правила* ~ния *файдалану кагыйдәләре; ~ться* *несов.* 1) *файдаланырга, кулланырга; ~ться случаем* очрактан *файдаланырга; 2) (обладать чем-л., иметь что-л.)* *казанырга, ия булырга; ~ться уважением* хөрмәткә *ия булырга; он пользуется успехом у публики* ул *тамашачылар алдында уңыш казанган*

**польский** поляк ...ы, е; ~ *язык* поляк теле

**полюбить** *сов. (кого-л., что-л.)* яратырга, сөяргә, гашыйк булырга

**полюс** котып; полюс; *Северный* ~ Төньяк полюс, Котып; *Южный* ~ Көньяк полюс

**поляк** поляк кешесе; **полька** поляк хатыны (кызы)

**поляна** алан, аклан

**полярный:** ~ *круг* Поляр түгәрәк; *Полярная звезда* Тимер Казык йолдызы

**помада:** *губная* ~ иннек

**поменять//(ся)** *сов. см. менять(ся); ~ся местами* урыннарны алмаштырырга

**померить(ся)** *сов. см. мерить(ся)*

**поместить** *сов.* 1) (*кого-л., что-л., куда-л.*) урнаштырырга, куярга; 2) (*в печати — опубликовать*) бастырып чыгарырга, урнаштырырга; ~**ся** *сов.* 1) урнашырга; 2) сыярга, сыеп бетәргә

**поместье** алпавыт жире

**памет//а, ~ка** билге

**помеха** *комачау[лык], киртә, тоткарлык*

**помеш//ать** *сов.* *комачауларга, комачау* итәргә, борчырга; *я вам не* ~ю? *мин сезгә комачауламыймы?*

**помещать(ся)** *несов. см. поместить(ся)*

**помещение** бина, йорт

**помещи//к** алпавыт; ~**ца** 1) алпавыт хатын; 2) алпавыт хатыны

**помидор** помидор, томат

**помиловать** сов. гафу итэргэ, кичерергэ, гаебен кичереп азат итэргэ

**помимо** *предлог + Р.* 1) (*кроме, сверх*) ...дан башка, исэплэмичэ; 2) (*без участия кого-л., вопреки чему-л.*) ...дан башка, исэплэмичэ, ...мастан, карамастан; ~ моего желания минем телэгем белэн исэплэшмичэ

**помириться** сов. см. **мириться** 1

**помнить** несов. (*кого-, что-л., о ком-, чём-л.*) истэ (хэтердэ) тотарга, онытмаска, хэтерлэргэ**помогать** несов. см. **помочь**

**по-моему** нареч. минемчэ; *делать* ~ минемчэ эшлэргэ

**помо//чь** сов. ярдэм итэргэ, булышырга; ~*гите мне, пожалуйста!* зинһар, миңа ярдэм итегезче!; ~**щик** ярдэмче; ~**щица** ярдэмче хатын (кыз)

**помощь** ж. ярдэм, булышлык; *медицинская* ~ медицина ярдэме; *позвать на* ~ ярдэмгэ чакырырга

**помчаться** сов. чабып (жилдереп) китэргэ, жилдерергэ

**помыть** сов. см. **мыть**; *где можно ~ руки?* кулны кайда юарга була?; ~**ся** сов. см. **мыться**

**понадобиться** сов. кирэк булырга, кирэгергэ; *это может вам* ~ бу сезгэ кирэк булырга мөмкин

**по-настоящему** нареч. чын-чынлап, чынлап

**по-нашему** нареч. безнеңчэ; *разговаривать* ~ безнеңчэ сөйлөшэргэ

**понедельник** дүшәмбе; *в* ~ дүшәмбе көнне; *по* ~ам һәр дүшәмбедә

**по-немецки** нареч. немецча, немец телендэ; *говорить* ~ немецча сөйлөшэргэ

**понемногу** нареч. аз-азлап; акрынлап

**пониж//ать(ся)** несов. см. **понизить(ся)**; ~**ение** төшерү, төшү, киметү, кимү; ~**ение температуры** температураның төшүе

**пони//женный** түбән; ~**зить** сов. төшерергэ, киметергэ; ~**зиться** сов. төшэргэ, кимергэ

**понима//ть** несов. (*что-л., кого-л.*) аңларга, төшенергэ; *я вас не ~ю* мин сезне аңламыйм; *это я ~ю* мин моны аңлыйм

**по-новому** нареч. яңача

**понрави//ться** сов. см. **нравиться**; *вам ~лось?* сезгэ ошадымы?

**поняти//е** төшенчә а ~я не имею ишеткәнем дә юк

**понят//но** нареч. аңлаешлы итеп; ~**ный** ачык, аңлаешлы

**понять** сов. см. **понимать**

**пообедать** сов. см. **обедать**

**поочерёдно** нареч. чиратлап, чиратлашып, бер-бер артлы

**поощр//ение** бүләкләү, бүләк бирү; ~**ительный**: ~*ительная* премия кызыксындыргыч бүләк

**поп** поп

**попадание** тидерү, тию

**попадать** несов., **попасть** сов. 1) (*оказаться, очутиться*) эләгергэ, калырга, тарырга, төшэргэ, керергэ; *попасть в беду* бәлагә тарырга; *мне в глаз попала соринка* минем күземә чүп керде; 2) (*добраться куда-л.*) барырга; *как попасть на вокзал?* вокзалга ничек барырга?; 3) (*в цель — бросая что-л; стреляя*) тидерергэ

**поперёк** 1. нареч. аркылы, аркылыга; *разрезать* ~ аркылыга кисэргэ; *вдоль и* ~ буйга һәм аркылыга; 2. *предлог + Р.* аркылы; ~ *улицы* урамга аркылы

**пополам** нареч. 1) (*на две части, поровну*) уртага, урталай; 2) (*в смеси с чем-л.*) яртылаш

**пополнеть** сов. см. **полнеть**

**поправ//ить** сов. (*исправить*) төзэтергэ; а ~*ить* здоровье сәламәтлекне яхшыртырга; ~**иться** сов. 1) (*исправить свою ошибку*) ялгышыңны (үзеңнең хатаңны, үз-үзеңне) төзэтергэ; төзәлергэ; 2) (*выздороветь*) сәламәтләнергэ, савыгырга; *он уже ~ился* ул сәламәтләнгән

инде; ~ка 1) (исправление) төзөтмө; 2) (выздоровление) сәламәтләнү, савыгу; ~лять(ся) несов. см. поправить(ся)

**по-прежнему** нареч. элеккечө

**поприще** мөйдан, өлкө

**попробовать** сов. см. пробовать

**попросить** сов. см. просить; можно ~ к телефону товарища Н.? Н. иптәшне телефонга чакырырга мөмкинме?; ~ воды су сорап алырга

**попрощаться** сов. см. проститься

**популярн//ость** популяр булу, танылганлык; пользоваться ~остью танылган булырга; ~ый 1) (общедоступный) аңлаешлы; 2) (известный) танылган, билгеле, популяр

**попут//ный** юл унаена; ~ная машина юл унаенда туры килгән машина; ~ный ветер юл унаена исә торган жил; ~чик юлдаш; ~чица юлдаш хатын (кыз)

**попыта//ться** сов. см. пытаться; ~йтесь ещё раз тагын бер тапкыр тырышып карагыз

**пора** 1. (время) вакыт, чак, заман; 2. в знач. сказ. ... вакыт житү, ...га вакыт; нам ~ идти безгө китәргә вакыт а с каких пор? кайчаннан бирле?; с тех пор, как ... ..нан бирле (соң); с этих пор шул вакыттан алып (башлап); до сих пор 1) (о времени) хәзергә хәтле, өлегә кадәр; 2) (о месте) шушы урынга кадәр

**поражать(ся)** несов. см. поражать(ся)

**поражение** жинелү; нанести ~ жинәргә, жинелүгә дучар итәргә; потерпеть ~ жинелергә, жинелүгә дучар булырга

**порази//тельный** искиткеч, гажәп, гажәп сокландыргыч; ~ть сов. 1) (победить) тар-мар итәргә, жинәргә; 2) (удивить) шаккатырырга, гажәпкө (таңга, хәйранга) калдырырга; ~ться сов. гажәпләнергә, ис китәргә, таңга (хәйранга) калырга

**по-разному** нареч. төрлечө

**порвать** сов. 1) (разорвать) ертырга, ертып ташларга; 2) перен. (расторгнуть, прекратить) туктатырга, өзәргә; ~ся сов. 1) ертылырга; өзелергә; 2) перен. өзелергә, туктарга

**порезать** сов. кисәргә; ~ руку (палец) кулны (бармакны) кисәргә; ~ся сов. киселергә

**поровну** нареч. тигез (бертигез) итеп, тигезләп

**порог** 1) бусага; 2) (на реке) бусага

**пород//а** 1) нәсел, токым; ~а животных хайваннар токымы; 2) төр; ~а деревьев агач төрләре; 3) ~а мин. токым; горные ~ы тау токымнары; 4) (происхождение) нәсел, чыгыш

**поро//дить** сов., ~ждать несов. китереп чыгарырга, тудырырга, сәбәп булырга

**поросёнок** дунгыз (чучка) баласы

**порох** дары

**порош//ок** порошок; зубной ~ок теш порошогы; ~ки мн. мед. порошок[лар]

**порт** порт

**портить** несов. бозарга; ~ся несов. бозылырга

**портн//иха** жс. тегүче хатын (кыз); ~ной м. тегүче (ир)

**портовый** порт ...ы, е; портлы; ~ город портлы шәһәр

**портрет** портрет, кеше рәсеме

**портсигар** папирос савыты, портсигар

**португал//ец** португал, португал кешесе; португалияле; ~ка португал хатыны (кызы); ~ьский португал ...ы, е

**портфель** м. портфель

**портье** м. нескл. портье

**по-русски** нареч. русча; говорить ~ русча сөйләшергә; скажите ~ русча әйтегез

**поруч//ать** несов. см. поручить; ~ение кушу, йомыш, йөкләмә; по ~ению кого-л. кемнендер кушуы буенча; ~ительство жаваплылыкны үз өстенә алу (йөкләү); ~ить сов. йөкләргә; кушарга; ~иться сов.: ~иться за кого-л. кемгәдер ышаныч белдергә

**поручень** м. тотка; култыкса

**порция** өлөш, порция

**порыв** 1) [кинөт] исеп кую, исеп жибөрү; ~ *ветра* жил исеп жибөрү; 2) (*о чувствах*) дөрт, омтылыш, ашкыну

**поряд//ок** тәртип; *всё в ~ке* бар да тәртиптө

**порядочный** 1) (*честный*) намуслы, әдәпле; 2) (*большой*) шактый зур (күп)

**посадить** сов. 1) (*кого-л., куда-л. — посадить*) утыртырга; 2): ~ *самолёт* самолётны утыртырга; 3) (*растения*) утыртырга

**посад//ка** 1) ...га утырту; ~ка *на поезд* поездга утырту; 2) (*самолёта*) жиргә төшү, утыру; ~ка *в пути* юлда тукталыш ясау; *совершить ~ку* утырырга, жиргә төшәргә; 3) (*растений*) утырту; ~очный утырту ...ы, е; ~очный талон утырту талоны

**по-своему** нареч. үзенчә

**посвя//тить** сов., ~щать несов. 1) (*что-л., кому-л.*) багышларга; бирергә; 2) (*кого-л. во что-л.*) таныштырырга, ачып салырга; ~щение багышлама, багышлап язылган язу

**посев** чөчү, ~ы мн. чөчүлек; ~ной чөчү ...ы, е; ~ная кампания чөчү кампаниясе

**поселить** сов. урнаштырырга, торырга, урын бирергә; ~ся сов. урнашырга

**посёлок** посёлок; *рабочий* ~ эшчеләр посёлогы

**посередине** 1. нареч. уртасына; *поставить* ~ уртага куярга; 2. предлог. + Р. уртасында; ~ комнаты бүлмә уртасында

**посетитель** күрергә (карарга) килүче

**посе//тить** сов., ~щать несов. килергә, барырга, күрергә (карарга) барырга; ~тить выставку күргәзмәгә барырга; ~щение: ~щение музея музейга бару

**посеять** сов. см. сеять

**поскользнуться** сов. таярга, таеп китәргә

**посланник** кече илче; хәбәрче

**послать** сов. жибәергә, салырга; ~ письмо хат салырга; ~ привет сәлам жибәергә; ~ за кем-л. (*за кем-л.*) нәрсәгә булса да (кем артыннан булса да) жибәергә

**после** 1. нареч. соңыннан, азактан; *об этом мы поговорим* ~ без бу хакта соңыннан сөйләшербез; 2. предлог + Р. ...дан соң; ~ *обеда (концерта)* төшке аштан (концерттан) соң; ~ *всех* иң соңыннан, барысыннан да соң

**последн//ий** 1) соңгы, ахыргы, актыккы; *в ~ее время* соңгы вакытта; 2) (*новейший*) яңа, иң яңа, соңгы; ~ий номер журнала журналның яңа саны

**последователь** эзеннән баручы, дәвам иттерүче, шәкерт; ~ный 1) (*следующий один за другим*) бер-бер артлы, эзлекле; 2) (*логически обоснованный*) эзлекле, төпле

**послед//овать** сов. ияергә, ...ча эшләргә; ~овать *примеру* ... .. үрнәгендә; ~ствие нәтижә; ~ующий шуннан (аннан) соңгысы, киләсе

**послезавтра** нареч. берсекөнгә, иртәдән сонга

**послеловие** соңгы (ахыргы) сүз

**пословица** мәкаль, бабалар сүзе

**послуш//ать** сов. см. слушать; ~айте! тыңлагыз!; *я хотел бы ~ать оперу* мин опера тыңлар идем; ~аться см. слушаться; ~ный тыңлаучан, күндәм

**послышаться** сов. см. слышаться

**посме//ть** сов. см. сместь; *я не ~л (что-л. сделать)* мин [нәрсә дә булса эшләргә] базмадым, кыймадым, батырчылык итмәдем

**посмотреть** сов. см. смотреть; ~ на часы сәгатькә карап алырга; *я хотел бы ~ спектакль* мин спектакль карар идем

**пособи//е** 1) (*помощь*) ярдәм; *денежное ~е* акчалата ярдәм; ~е *по безработице* эшсез калучыларга бирелә торган акчалата ярдәм; 2) (*учебное; учебник*) кулланма; ярдәмлек; әсбап

**посоветовать** сов. см. **советовать**; *не можете ли вы [мне] ~? сез [миңа] киңәш бирә алмыйсызмы?*; **~ся** сов. см. **советоваться**; *я хотел бы ~ся с вами мин сезнең белән киңәшләшер идем*

**посол I** илче

**посол II** тозлану, тозланыш

**посолить** сов. см. **солить**

**посольство** илчелек

**посп//евать** несов., **~еть** сов. 1) (*успеть*) өлгерергә, житешергә; 2) (*созреть*) өлгерергә, пешергә, өлгереп (пешеп) житәргә

**поспешить** сов. см. **спешить**

**поспешн//ый** ашыгыч; *~ое решение ашыгыч карар, ашыгыч хөкем*

**поспорить** сов. см. **спорить**

**посредине** см. **посередине**

**посредник** арадашчы, арадашлык итүче

**посредственный** уртача, урта кул ..., канәгатләнәнерлек

**посредством** предлог + P. ярдәмендә, ярдәме белән; аркылы

**поссориться** сов. см. **ссориться**

**пост** пост; на ~у постта

**поставить** сов. куярга, ~ машину на стоянку машинаны саклау урынына куярга; ~ перед кем-л. задачу кем алдына булса да бурыч куярга; ~ рекорд рекорд куярга; ~ памятник һәйкәл куярга

**постав//ка** тапшыру, тәэмин итү, китереп тору; ~ка товаров товарлар китереп тору; договор на ~ку ... .. белән тәэмин итү хакында килешү; **~лять** несов. (*что кому*) см. **поставить**

**постараться** несов. см. **стараться**

**постареть** сов. см. **стареть**

**по-старому** нареч. искечә

**постелить** сов. см. **стелить**

**постель** ж. ятак, урын-жир, түшәк-ястык; *лечь в ~ ятакка ятарга; ~ный урын-жир ...ы, е; ~ные принадлежности урын-жир кирәк-яраклары*

**постепенн//о** нареч. акрынлап, акрынлык белән; эзлекле рәвештә; **~ый** акрын-акрын, акрын гына; эзлекле

**постовой** м.: ~ милиционер постта торучы милиционер

**посторониться** сов. юл бирергә, читкә тайпылырга (чыгарга)

**посторонн//ий** 1. чит; *~ие факторы чит факторлар*; 2. суц. м.: *~им вход воспрещён чит кешеләргә керү тыела*

**постоянн//ый** даими, өзлексез а **~ый ток** даими ток

**пост//оять** сов.: *~ойте!* туктагыз!

**постричь** сов. см. **стричь**; *как вас ~? чәчегезне ничек алырга?* **~ся** сов. см. **стричься**

**постро//ить(ся)** сов. см. **строить(ся)**; **~йка** йорт, бина

**поступ//ать** несов., **~ить** сов. 1) (*совершить поступок*) эшләргә, эш кылырга; *он ~ил неправильно ул дәрәс эшләмәде*; 2) (*устроиться*) керергә, урнашырга; *он ~ил в институт ул институтка керде а ~ить в продажу сатуга чыгарга*

**поступок** эшлэгән эш, кыланыш

**постучать** сов. см. **стучать**

**посуда** савыт-саба

**посчитать** сов. см. **считать** 2

**посылать** несов. см. **послать**

**посылка** посылка

**пот** тир

**по-твоему** нареч. синенчә; *думать* ~ синенчә уйларга  
**потемне//ть** сов.: в глазах ~ло күз аллары карангыланды  
**потеплеть** сов. жылынырга, жылытып жибөрергә  
**потерп//евший** м. зарар күрүче, зарар күргән кеше, бәлагә очраучы; ~евшая зарар күрүче хатын (кыз); ~еть сов. см. **терпеть**; ~и немного! аз гына түз!; ~еть аварию һәлакәткә очрарга  
**потер//я** югалту; ~я времени вакыт югалту; ~ять(ся) сов. см. **терять(ся)**  
**потеть** несов. тирләргә  
**потолок** түшәм  
**потом** нареч. аннары, аннан соң, соңыннан  
**потом//ок** нәсел, токым; ~ство *соби́р.* нәсел, токым  
**потому** нареч. шуңа күрә, шунлыктан, шуның өчен а ~ что (союз.) чөнки  
**поторопить(ся)** сов. см. **торопить(ся)**  
**поточн//ый** өзлексез; ~ая линия өзлексез эшли торган линия  
**потребитель** кулланучы; сатып алуучы; ~ский куллану ...ы, е; ~ские товары куллану товарлары  
**потребл//ение** куллану, кулланылыш, файдалану; *товары широкого ~ения* киң куллану товарлары; ~ять несов. кулланырга, файдаланырга, тотарга  
**потребность** ихтыяж  
**потребовать** сов. таләп итәргә, сорарга; ~ся сов. кирәк булырга, таләп ителергә  
**потруди//ться** сов. см. **трудить(ся)**; ~тесь прочесть! укыгыз әле!  
**потряс//ающий** искиткеч, искитәрлек, хәйран (таң) калырлык; ~ение көчле кичереш  
**по-фински** нареч. финча, фин телендә  
**по-французски** нареч. французча, француз телендә; *говорить* ~ французча сөйләшергә  
**поход** поход, сәяхәт; *туристический* ~ туристик поход  
**походка** йөреш, атлау рәвеше  
**похожий** охшаш, охшашлы, охшаган, тартым; *он похож на мать* ул әнисенә охшаган  
**похолодать** сов. см. **холодать**  
**похоронить** сов. см. **хоронить**  
**похороны** *только мн.* женаза; мәетне күмү (жирләү)  
**похудеть** сов. см. **худеть**  
**поцел//овать(ся)** сов. см. **целовать(ся)**; ~уй үбү, үбешү  
**почва** туфрак, жир  
**почём** нареч. разг. ни хак, ни бәя, күпме тора?  
**почему** нареч. 1) ни сәбәптән, нигә, ни өчен; 2) шуның өчен, шуңа күрә; 3) нилектән; ~то нареч. нигәдер, ни сәбәптәндер, ни өчендер  
**почерк** язу, язу рәвеше, кул  
**почёт** хөрмәт, ихтирам, кадер; ~ный хөрмәтле, кадерле, шәрәфле  
**починить** сов. см. **чинить**  
**починка** төзәтү; ямау  
**почистить** сов. см. **чистить**  
**почка I** бөрә  
**почка II** *анат.* бөер  
**почт//а** почта; *по ~е* почта аркылы; ~альон хат ташучы; ~амт почтамыт; *главный ~амт* үзәк почтамыт  
**почтение** хөрмәт, кадер, ихтирам  
**почти** нареч. ... диярлек, ... дип (... дияргә) була, ... дисәң дә ярый  
**почтить** сов.: ~ чью-л. *память минутой молчания* бер минут тынлык белән кемнеләр искә алырга  
**почувствовать** сов. см. **чувствовать**

**пошевелить(ся)** сов. см. **шевелить(ся)**

**пошлин//а** пошлина, акчалата жьым; *платить (взимать)* ~у пошлина түлөргө (алырга)

**пощадить** сов. аярга, кызганырга

**поэ//зия** шигърият; поэзия; ~ма поэма, шигъри хикәя; ~т шагыйрь; ~тесса шагыйрә

**поэтому** нареч. шунлыктан, шуңа күрә, шуның өчен

**появ//иться** сов. күренергә, килеп чыгарга, барлыкка килергә; күренеп китергә; ~**ляться** несов. см. **появиться**

**пояс** 1) пута, билбау; 2) *спасательный* ~ коткару бөяте; 3) (*талия*) бил; *по* ~ билдән; *до* ~а билгә кадәр; 4) (*зона*) пояс, зона

**поясн//ение** аңлатма; ~**ить** сов. аңлатырга, ачыкларга, аңлатып (ачыклап) бирергә

**поясница** бил

**пояснять** несов. см. **пояснить**

**правд//а** дөрес, дөреслек, хакыйкаты; *не ~а ли?* дөрес түгөлмени?; *это ~а?* бу дөресме?;

~**ивый** 1) (*о сведениях, словах — соответствующий истине*) дөрес, чын, хак; 2) (*о человеке — искренний*) туры, гадел, туры сүзле; ~**оподобный** дөрескө (чынга) охшаган; ышанырлык

**правил//о** кагыйдә; ~а *дорожного движения* юл йөрү кагыйдәләре; *как* ~о кагыйдә буларак

**правильн//о** нареч. дөрес; ~**ый** дөрес; ~*ый ответ* дөрес жавап

**правитель//ственный** хөкүмәт ...ы, е; ~**ство** хөкүмәт

**прав//ить** несов. 1) (*руководить, управлять*) идарә (житәкчелек) итәргә; 2) (*машиной*) идарә итәргә, йөртөргә; ~**ление** 1) (*управление*) идарә (житәкчелек) итү; 2) (*учреждение*) идарә

**прав//о** 1) *международное* ~о халыкара хокук; 2) (*возможность действовать, поступать*) хокук, хак; *давать (иметь) на что-л.* ~о нәрсәгә булса да хокук бирергә (хакы булырга); *вы не имеете на это* ~а сезнең моңа хакыгыз юк; 3) *мн.* ~а (*документ водителя*) хокукнамә

**правописание** дөрес язу

**православн//ый** 1. *прил.* православие динендөгө; православие ...ы, е; 2. *сущ. м., ~ая ж.* православие динен тотучы

**правосторонн//ий:** ~*ее движение* уң як хәрәкәт

**правосудие** суд, суд эшчәнлеге, гадел суд

**прав//ый I** 1) уң, уң як; *с ~ой стороны* уң яктан; 2) *полит.* уң; ~*ая партия* уң партия; *сущ.* ~**ые** *мн.* уңнар

**правы//й II:** *вы* ~ сез хаклы

**правящ//ий** хакимлек (житәкчелек, идарә) итүче; ~*ая партия* житәкчелек итүче партия

**праздн//ество** бәйрәм, тантана; ~**ик** бәйрәм; ~**ичный** бәйрәм ...ы, е; ~*ичные дни* бәйрәм көннәре; ~*ование* бәйрәм итү; ~**овать** несов. бәйрәм итәргә

**практик//а** практика, гамәл, тормыш; *на ~е* гамәлдә; тормышта; практика вакытында; ~**ант**, ~**антка** практикачы; ~**оваться** несов. 1) (*в чѐм-л.*) кулланылырга; 2) өйрөнөргә, тәжрибә алырга

**практич//еский, ~ный** 1) практикачы; 2) уңайлы

**прачечная** прачечный, кер юу йорты (бүлмәсе)

**пребывани//е:** *срок* ~я [*в стране*] [илдә] булу (тору) срогы (вакыты)

**превзойти** сов., **превосходить** несов. өстен чыгарга, уздырырга, узып китергә

**превосходный** бик яхшы, бик шәп, бик әйбәт

**превосходство** өстенлек, артыклык

**превра//тить** сов. әйләндерергә, әверелдерергә; ~**титься** сов. (*во что-л.*) әйләнергә, әверелергә; ~**щать(ся)** несов. см. **превратить(ся)**

**превы//сить** сов., ~**щать** несов. арттырырга, арттырып жибөрергә

**прегра//да** киртә, тоткарлык, комачау; ~**дить** сов., ~**ждать** несов. киртә куярга, аркылы төшөргә

**предание** риваять, хикэят  
**преданный** тугрылыклы, чын күнелдөн бирелгән  
**преда//тель** хыянәтче, сатлык жан; **~тельство** хыянәт, хыянәт итү, сатылу; **~ть** сов. хыянәт итәргә, сатылырга  
**предварительн//ый** алдан; *~ая продажа билетов* билетларны алдан сату; *~ые переговоры* алдан сөйләшүләр  
**предвидеть** сов. алдан күрергә (сизәргә)  
**предвыборн//ый** сайлау алды ...ы, е; *~ая программа* сайлау алды программасы  
**преде//л** чик; *до ~ла* [соңгы] чигенә кадәр; **~льный** соңгы, актыккы, чик ...ы, е  
**предисловие** кереш сүз, сүз башы  
**предлагать** несов. см. **предложить**  
**предлог I** (для чего-л.) сылтау  
**предлог II** грам. бәйләк  
**предложение I** 1) тәкъдим; *внести ~* тәкъдим кертергә; 2) эк. (*поступление товаров на рынок*) тәкъдим  
**предложение II** грам. жөмлө  
**предложить** сов. тәкъдим итәргә  
**предмет** 1) әйбер, нәрсә, кирәк-ярак; 2) (*дисциплина*) предмет; *учебный ~* укыту предметы  
**предназн//ачать** несов., **~ачить** сов. алдан билгеләргә, билгеләп (атап) куярга; *это помещение ~ачено для вас* бу бүлмә сезнең өчен билгеләнгән  
**предостав//ить** сов., **~лять** несов. бирергә; **~ить возможность** мөмкинлек бирергә; **~ить отпуск** ял бирергә  
**предостер//егать** несов. алдан искәртәргә, кисәтергә, кисәтеп куярга; **~ежение** алдан искәртү; **~ечь** сов. см. **предостерегать**  
**предотвра//тить** сов., **~щать** несов. булдырмакка, булдырмый калырга, юл куймаска  
**предохран//итель** м. предохранитель, саклагыч; **~ить** сов., **~ять** несов. сакларга  
**предполага//ть** несов. 1) (*полагать*) чамаларга, уйларга; гөман итәргә; 2) (*намереваться*) ниятләргә, ният итәргә, ...макчы булырга  
**предпол//ожение** чамалау, уйлау; **~ожить** сов. см. **предполагать**; **~ожим, что ... ..** дип уйлыйк  
**предпоследний** соңгыдан алдагы  
**предпосылка** алшарт, шарт  
**предпоч//есть** сов., **~итать** несов. артык (артыграк) күрергә, яхшырак санарга (табарга, күрергә); **~тение: оказать ~ кому-л. (чему-л.)** кемне (нәрсәне) булса да артыграк күрергә  
**предприимчивый** бик булдыклы, бик эшлекле, үткен  
**предприниматель** кәсәбәче, эшмәкәр; **~ство** кәсәбәчелек, эшмәкәрлек  
**предприн//имать** несов., **~ять** сов. башларга, керешергә, тотынырга; күрергә; **~ять меры** чаралар күрергә  
**предприятие** предприятие; кярханә; эшханә  
**предрассудок** хорафат, юк-барга ышану  
**председатель** рәис, председатель  
**представитель** вәкил; **~ный** 1) сайлап куелган, сайланган, вәкилләр ...ы, е; 2) күренекле; **~ство** 1) вәкиллек итү, вәкил булу; *право ~ства* вәкиллек итү хокукы; 2) вәкиллек; *торговое ~ство* сәүдә вәкиллеге  
**представ//ить** сов. 1) (*что-л. вообразить*) күз алдына китерергә; 2) (*кого-л. кому-л. — познакомить*) таныштырырга, тәкъдим итәргә; *разрешите вам ~ить* сезнең белән таныштырырга рөхсәт итегез; **~иться** сов. 1) (*кому-л. — назвать себя*) үзен таныштырырга, танышырга; *разрешите ~иться* танышырга рөхсәт итегез; 2) *если ~ится случай (ится возможность)* [әгәр] уңайлы очрак килеп чыкса (мөмкинлек туса)



**представление** 1) (о чѣм-л.) күзаллау, аңлау; 2) (спектакль) тамаша; 3) офиц. юллама  
**представлять** несов. 1) см. **представить**; 2) (кого-л., что-л. — быть представителем) вәкиле  
булырга, ... исеменнән эш алып барырга; **~ся** несов. см. **представиться**  
**предстоя//ть** несов. алда торырга, көтелергә; **~щий** алда торган, булачак  
**предубеждение** алдан ук тискәре фикер (начар караш); алдан ук тискәре мөнәсәбәт  
**предупре//дить** сов., **~ждать** несов. кисәтергә, искәртергә, кисәтеп (искәртеп) куярга;  
**~ждающий** кисәтү ...ы, е; **~ждающий знак** кисәтү билгесе; **~ждение** кисәтү  
**предусм//атривать** несов., **~отреть** сов. күздә тотарга, алдан исәпкә алырга  
**предчувств//ие** сизенү, күнел (йөрәк) сизү; **~овать** несов. сизенергә, алдан сизеп торырга  
**предшеств//енник** элгәр, башлап жибөрүче; **~овать** несов. чему-л. алдыннан булырга;  
**~ующий** моннан элекке (алдагы), узган, үткән  
**предъяв//ить** сов., **~лять** несов. күрсәтергә; **~ите билеты (документы)!** билетларыгызны  
(документларыгызны) күрсәтегез!  
**предыдущий** моннан алдагы (элеккеге), үткәндәге, үткән  
**прежде** нареч. 1) (раньше) элек; 2) (сперва, сначала) элек, башта, әүвәл; ~ чем ... ..га кадәр;  
**~временный** вакытсыз, вакытыннан алда ... (элек ...)  
**прежний** элекке, әүвәлге  
**презентация** тәкъдим итү, таныту  
**президент** президент  
**президиум** президиум  
**през//ирать** несов. нәфрәт белән (жирәнәп) карарга; **~рение** (нәфрәт белән) жирәнәп карау,  
жирәнү  
**преимущест//венно** нареч. күбесенчә, бигрәк тә; **~во** өстенлек  
**прейскурант** прейскурант  
**прекрасн//ый** бик яхшы, бик шәп, бик әйбәт; **~о!** бик шәп!  
**прекра//тить** сов. туктатырга, бетерергә; **~титься** сов. туктарга, тукталырга; **~щать(ся)**  
несов. см. **прекратить(ся)**  
**прелестный** гүзәл, сокландыргыч, сөйкемле  
**премировать** сов. и несов. бүләкләргә, премия бирергә  
**премия** бүләк, премия  
**преьера** преьера  
**премьер-министр** премьер-министр  
**пренебр//егать** несов., **~ечь** сов. (кем, чем) санга сукмаска, кимсетеп (түбәнсетеп) карарга  
**прения** мн. фикер алышу[лар]  
**преобладать** несов. өстенлек итәргә, күпчелекне тәшкил итәргә  
**преобраз//ование** үзгәреш, үзгәртеп кору; **~овать** сов., **~овывать** несов. үзгәртергә, үзгәртеп  
корырга  
**преодол//евать** несов., **~еть** сов. жиңәргә, жиңеп чыгарга; **~еть трудности** кыенлыкларны  
жиңеп чыгарга  
**преподава//ние** укыту; **~тель** укытучы, **~ть** несов. укытырга; дәрес бирергә  
**препятств//ие** киртә, тоткарлык, комачау; **служить ~ием** киртә булып торырга; **взять ~ие**  
(спорт.) киртә аша чыга алырга; **скачки с ~иями** киртәләр аша чабышу; **~овать** несов. (чему-  
л.) каршы төшәргә, киртә булырга  
**прервать** сов., **прерывать** несов. өзәргә; туктатырга  
**преследовать** несов. 1) (кого-л., что-л. — гнаться за кем-, чем-л.) эзәрлекләргә; куып  
барырга; 2) (кого-л. — подвергать гонениям) эзәрлекләргә  
**пресн//ый** 1) төче, тозсыз; **~ая вода** төче су; 2) перен. тозсыз, кызыксыз  
**пресса** вакытлы матбугат, пресса  
**пресс-конференция** пресс-конференция; **~центр** пресс-үзәк

**престиж** абруй, дәрәжә; престиж; **~ный** абруйлы, дәрәжәле; престижлы  
**преступление** жинаять  
**преступник** жинаятьче  
**претенд//ент** претендент, дәгъвачы; **~овать** *несов.* (на что-л.) дәгъваларга, дәгъва итәргә  
**претензи//я** дәгъва итү, таләп; *предъявлять ~ю* дәгъва белдерергә; *у меня нет никаких ~й* минем бернинди дә дәгъвам юк  
**преувеличи//вать** *несов.*, **~ть** *сов.* арттырырга, арттырып күрсәтергә, күпертергә; күпертеп күрсәтергә  
**преуспевать** *несов.* (в чём-л.) уңышка ирешергә, уңыш казанырга, уңышлы эш итәргә  
**при** *предлог + П.:* ~ *входе* кергәндә; ~ *выходе* чыкканда; *иметь ~ себе* (документы, деньги) үзәндә (документлар, акча) булырга; ~ *жизни* исән чагында; ~ *этом* шуның белән бергә  
**прибав//ить** *сов.*, **~лять** *несов.* арттырырга, көчәйтергә, тизләтергә; өстәргә, өсти төшәргә  
**прибе//гать** *несов.*, **~жать** *сов.* йөгереп килергә (барырга)  
**приб//ивать** *несов.*, **~ить** *сов.* кагарга, кадакларга, кагып (кадаклап) куярга  
**приблнж//аться** *несов.* *см.* **приблизиться**; *~ается день отъезда* китү көне якынлаша; **~ение** якынлашу  
**приблизительно** *нареч.* якынча, чама белән  
**приблизиться** *сов.* якынаерга, якынлашырга  
**прибой** бәрмә дулкын, ярга бәрә торган дулкын  
**прибор** 1) (*устройство для чего-л.*) әсбап, прибор; 2) (*набор*) корал; кирәк-ярак; савыт-саба; *столовый* ~ табын дирбиясе  
**прибывать** *несов.* *см.* **прибыть**  
**прибыль** *ж. эк.* табыш  
**прибы//тие** килү, барып (килеп) житү; килеп төшү; *время ~тия* килеп житү вакыты; **~ть** *сов.* килергә, килеп (барып) житәргә, килеп төшәргә; *поезд прибывает в час дня* поезд көндәзгә сәгать бердә киләчәк  
**привал** ял итү, ял, туктау  
**привезти** *сов.* китерергә, алып килергә (кайтырга)  
**привести** *сов.* 1) (*кого-л., куда-л.*) алып килергә, кайтарырга, китерергә; кайтарып (китереп) куярга; ~ *детей домой* балаларны өйгә кайтарып куярга; 2) (*что-л. в какое-л. состоянии*) китерергә, китереп житкерергә; 3) китерергә; ~ *пример* мисал китерергә; ~ *в порядок* тәртипкә китерергә  
**привет** сәлам; *передайте ему ~ от меня* миннән аңа сәлам әйтегез (тапшырыгыз)  
**приветливый** ачык йөзле, якты чырайлы  
**приветств//ие** сәламләү, исәнләшү; **~овать** *несов.* сәламләргә, исәнләшергә  
**прививка** прививка  
**привилегированный** аерым хокуклары (өстенлекләре) булган, привилегияле, өстенлекле  
**привилегия** аерым өстенлек, аерым хокуклык  
**привкус** тәм, ят тәм  
**привл//екать** *несов.*, **~ечь** *сов.* тартырга; *~ечь к себе внимание* игътибарны үзенә тартырга  
**приводить** *несов.* *см.* **привести**  
**привозить** *несов.* *см.* **привезти**  
**привыкать** *несов.*, **привыкнуть** *сов.* ияләшергә, гадәтләнәргә, күнегергә  
**привыч//ка** гадәт; *у него была ~ка ... аның ... гадәте бар иде*; **~ный** гадәти, күнеккән, күнегелгән  
**привязать** *сов.*, **привязывать** *несов.* бәйләргә, бәйләп куярга  
**пригла//сительный** чакыру ...ы, е; *~сительный билет* чакыру билеты; **~силь** *сов.*, **~шать** *несов.* чакырырга; *разрешите ~силь вас* сезне чакырырга рөхсәт итегез; *~силь кого-л. в гости* кемне дә булса кунакка чакырырга; *я ~шёл на вечер* мин кичке мәжлескә чакырулы;

**~шение** чакыру, чакыру кэгазе; *по ~шению* чакыру буенча; *получить (или принять) ~шение* чакыру кэгазе алырга

**приговор** хөкем, суд карары; *вынести ~* хөкем чыгарырга; **~ИТЬ** *сов.* (к чему-л.) хөкем итэргә, суд карары чыгарырга

**пригодиться** *сов.* ярарга, ярап куярга, кирәге булырга

**пригород** бистә, шәһәр бистәсе; **~ный** шәһәр яны ...ы, е; *~ное сообщение* шәһәр яны хәрәкәте

**приготов//ить** *сов.* 1) (*подготовить*) хәзерләргә, хәзерләп куярга, хәстәрен күрергә; 2) (*сварить*) хәзерләргә, өлгертергә, пешерергә; **~ИТЬСЯ** *сов.* хәзерләнергә, хәзер булырга; **~ление** 1) хәзерләү, хәзерләп кую, хәстәрен күрү; 2) (*пищи*) хәзерләү, өлгертү, пешерү а *военные ~ления* хәрби хәзерлек[ләр]

**придавать** *несов.:* ~ *чему-л.* *большое значение* нәрсәгә булса да зур әһәмият бирергә

**придвинуть** *сов.* тартып китерергә, якынайтырга; **~ся** *сов.* якынаерга, якын килергә

**придум//ать** *сов.*, **~ывать** *несов.* уйлап табарга (чыгарырга)

**приезд** килү, кайту; *день ~а* кайту (килү) көне; *с ~ом!* хуш килдегез!

**приезжа//ть** *несов. см. приехать;* **~ющий** *м.* [утырып] килгән кеше, килүче

**приезжий** *м.* читтән килгән кеше, читтән килүче

**приём** 1) (*тэж. дипл.*) кабул итү; *часы ~а* кабул итү сәгатъләре; *устроить ~* кабул итү мәжлесе оештырырга; 2) (*способ, манера*) алым, ысул, юл; **~ная** *ж.* кабул итү бүлмәсе

**приёмник** алгыч, радиоалгыч

**приёмный** кабул итү ...ы, е; *~ день* кабул итү көне

**приехать** *сов.* килергә, кайтырга; *когда вы приедете?* сез кайчан киләсез?

**приз** приз, бүләк

**призва//ние** сәләт, талант; **~ть** *сов.* (к чему-л.) чакырырга; *~ть к порядку* тәртипкә чакырырга

**приземл//ение** [жиргә] төшерү, төшү, утырту, утыру; **~ИТЬСЯ** *сов.*, **~ЯТЬСЯ** *несов.* [жиргә] төшәргә, утырырга

**призёр** приз алучы, бүләкләнүче

**признавать(ся)** *несов. см. признать(ся)*

**признак** билге, галәмәт

**призна//ние** тану; **~ть** *сов.* (*что-л.*) танырга; *он ~л свою ошибку* ул үз хатасын таныды; **~ТЬСЯ** *сов.* (*в чём-л.*) танырга; *~ться в любви* мәхәббәт белдерергә

**призов//ой** призы; *~ое место* призы урын

**призыв** 1) чакыру; 2) *воен.* алу; *~ на военную службу* хәрби хезмәткә алу; **~ать** *несов. см.*

**призвать;** **~ной** хәрби хезмәткә алу (алыну) ...ы, е; *~ной возраст* хәрби хезмәткә алу яше

**прийти** [придёт, пришёл] *сов.* 1) килергә, кайтырга; *~ первым* беренче булып килергә; 2)

килергә, житәргә; *пришла зима* кыш житте; 3) (*к чему-л.*) килергә; *~ к соглашению* килешергә;

*он пришёл в восторг* ул бик куанды; *~ на помощь* ярдәмгә килергә

**прийтись** *сов. безл. + неопр.:* *вам (мне) придётся подождать* сезгә (миңа) көтәргә туры килер; *мне (ему) пришлось идти* миңа (аңа) барырга туры килде

**приказ** (*тэж. воен.*) боерык, әмер; **~ание** боерык, әмер; **~ать** *сов.*, **~ывать** *несов.* боерык (әмер) бирергә

**прикасаться** *несов. см. прикоснуться*

**прикладн//ой** гамәли, кулланма ...; *~ая наука* гамәли фән; *~ое искусство* гамәли сәнгать

**прикладывать** *несов. см. приложить*

**приключен//ие** мажара; **~ческий** мажаралы; **~ческий фильм** мажаралы фильм

**прикоснуться** *сов.* (к чему-л.) кагылырга, орынырга, тиеп китәргә

**прикреп//ить** *сов.*, **~лять** *несов.* беркетергә, беркетеп куярга

**прикур//ивать** *несов.*, **~ить** *сов.* тәмәке кабызырга

**принадлежность** кирәк-ярак; дирбия

**принести** сов. китерергә, алып килергә, кайтарырга

**приниматься** несов. см. **приняться**

**приносить** несов. см. **принести** а ~ пользу файда китерергә; ~ доход табыш бирергә

**принуждени**//е мәжбүр итү, көчләү, ирексезләү; по ~ю мәжбүри рәвештә, көчләп, ирексезләп

**принцип** принцип; ~иальный принципаль

**принять** сов. 1) (кого-л. — допустить к себе; включить в состав) кабул итәргә; ~ посетителей килүчеләрне кабул итәргә; ~ в партию партиягә кабул итәргә; 2) (что-л. — получить, взять) алырга, кабул итәргә; ~ заказ заказ кабул итәргә; ~ подарок бүләк алырга; 3) (что-л.) күрергә, кабул итәргә; ~ решение карар кабул итәргә; ~ меры чара күрергә; 4) (что-л.): ~ лекарство дару эчәргә

**приняться** сов. керешергә, башларга, тотынырга; ~ за работу эшкә тотынырга

**приобрести** сов., ~тять несов. 1) (получить) алырга, булдырырга; 2) (купить) алырга, сатып алырга; ~тение 1) (действие) алу, булдыру, сатып алу; 2) (приобретённое) алынган әйбер (нәрсә)

**приоритет** приоритет, өстенлек

**припев** кушымта

**природ**//а табигать а от ~ы тумыштан; по ~е табигате белән; ~ный табигый; ~ные условия табигый шартлар; ~ный газ табигый газ

**прирост** үрчү, үрчем, арту, күбәю, үсеш; ~ населения халык саны арту

**присв**//аивать несов., ~оить сов. 1) (что-л. — взять себе) үзләштерергә; 2) (что-л. кому-л. — присудить) бирергә; ~оить звание исем бирергә

**прислать** сов. жибәерергә, салырга; пришлите на дом өйгә жибәрегез

**прислон**//ить сов. (что-л. к чему-л.) сөяргә, сөяп куярга; ~иться (к чему-л.) сөялергә, сөялөп торырга; ~ять(ся) несов. см. **прислонить(ся)**

**прислуш**//аться сов., ~иваться несов. тыңларга, колак салырга

**присниться** сов. төштә күрергә, төшкә керергә

**присоедин**//ить сов. (что-л. к чему-л.) ялгарга, кушарга, тоташтырырга, берләштерергә; ~иться сов. кушылырга, ияергә, берләшергә; ~ять(ся) несов. см. **присоединить(ся)**

**приспос**//абливать(ся) несов. см. **приспособить(ся)**; ~обить сов. яраклаштырырга, жайларга; ~обиться сов. яраклашырга, жайлашырга; ~обление 1) (действие) яраклаштыру, яраклашу, жайлау, жайлашу; 2) (устройство) жайланма

**приставать** несов. см. **пристать**

**пристальный**: ~ взгляд төбәп карау

**пристань** ж. пристань

**пристать** сов. 1) (о судне) туктарга, килеп туктарга; ~ к берегу ярга килеп туктарга; 2) (к чему-л. прилипнуть, прикрепиться) ябышырга, сыланьрга; 3) (к кому-л.) бәйләнергә, каныгырга; йөдәтеп бетерергә

**приступ** мед. өянәк, өянәк тоту (килү); сердечный ~ йөрәк өянәге килү

**приступ**//ать несов., ~ить сов. башларга, тотынырга, керешергә; ~ать к работе эшкә керешергә

**прису**//дить сов., ~ждать несов. бирергә; ~ждать первую премию беренче бүләкне бирергә

**присутств**//ие булу; в ~ии всех бөтен кеше алдында; ремонт в ~ии заказчика заказ бирүченен үз алдында ремонт ясау; ~овать несов. булырга, катнашырга; на приёме ~овали кабул итүдә катнаштылар; ~ующий 1. булган, катнашкан; 2. суц. м. булган (катнашкан) кеше

**присылать** несов. см. **прислать**

**присяга** ант

**притвор**//иться сов., ~яться несов. салынырга, салышырга, булып кыланьрга

**притеснение** кысу, жәбер, изү

**приток** 1) (*реки*) кушылдык; 2) (*прилив чего-л.*) агылу, арту, килү; керү  
**приуч//ать(ся)** *несов. см. приучить(ся); ~ить сов. (кого-л. к чему-л. или с неопр.)* өйрөтөргө, күнектерергө, гадэтлөндөргө, иялөштөргө; **~иться** *сов. (к чему-л. или с неопр.)* өйрөнөргө, күнегергө, гадэтлөнөргө, иялөшөргө  
**приход** килү, кайту, житү; **~ить** *несов. см. прийти*  
**приходиться** *несов. см. прийтись; приходится согласиться (отказаться)* килешөргө (баш тартырга) туры килө  
**прицеп** (*к автомашине*) тагылма; *машина с ~ом* тагылмалы машина  
**причал** причал  
**причесать** *сов.* тарарга, тарап куярга; **~ся** *сов. (самому)* тарарга, тарап куярга  
**причёс//ка** причёска; **~ывать(ся)** *несов. см. причесать(ся)*  
**причин//а** сәбәп; *без всякой ~ы* бер сәбәпсез; *по той ~е, что ...* чөнки ...; **~ить** *сов., ~ять* *несов.* китерергө, ясарга, күрсәтөргө; *~ить беспокойство* тынычсызларга  
**пришивать** *несов., пришить* *сов. (что-л. к чему-л.)* тегеп куярга, ялгарга; утыртырга; тагарга  
**приятель** *м.* дус, дус кеше, әшнө; **~ница** дус хатын (кыз); **~ский** дустанә, якын  
**приятн//о** *нареч.* күнелле, шатландыра торган; *~о с вами познакомится* сезнең белән танышуга шатмын; *мне было очень ~о* күңелемә хуш килде; **~ый** күнелле, күңелгә ятышлы  
**про** *предлог + В.:* я ~ это ничего не слышал мин бу хакта бернәрсә дә ишетмәдем; *читать ~ себя* эчтән укырга  
**проба** 1) (*испытание, опробование*) сынау; 2) (*образец*) үрнәк; 3) (*на драгоценных металлах*) проба  
**пробе//гать** *несов., ~жать* *сов.* үтөргө, йөгереп (чабып) үтөргө; *он ~жал сто метров за ... секунд* ул йөз метр араны ... секундта үтте  
**пробить** *сов.* 1) (*сделать отверстие*) тишөргө, тишек ясарга; 2) сугарга; *часы проббили восемь* сәгатъ сизгезне сукты  
**пробка** 1) (*затычка*) бөке; 2) (*затор на дороге*) тыгынлык  
**проблема** проблема, мәсьәлә  
**пробовать** *несов.* 1) (*пытаться*) сынарга, сынап карарга, чамалап карарга; 2) (*на вкус*) татып (кабып) карарга, авыз итөргө  
**пробор** чәч юлы (бүлеме); *прямой (косой) ~* туры (кыек) чәч юлы  
**пробуждение** уяну, йокыдан уяну  
**пробыть** *сов. (где-л. какое-л. время)* булырга, торырга; *я пробыл там неделю* мин анда бер атна тордым  
**провал** 1) (*крах, неудача*) уңышсызлык, уңышсызлыкка очрау (дучар булу); 2) (*на экзамене*) имтиханны бирә алмау; **~иваться** *несов., ~иться* *сов.* 1) (*упасть куда-л.*) егылып (жимерелеп, ишелеп, улылып) төшөргө; 2) (*на экзамене*) [имтиханны] бирә алмаска  
**провезти** *сов.* утыртып алып барырга, илтергө  
**провер//ить** *сов.* тикшерергө; **~ка** тикшерү; **~ка документов (паспортов)** документларны (паспортларны) тикшерү; **~ять** *несов. см. проверить*  
**провести** 1) (*кого-л. куда-л.*) үткәргө, уздырырга, алып чыгарга; 2) (*осуществить, организовать*) үткәргө, уздырырга; *~ собрание* жыйыныш үткәргө; (*о времени*) үткәргө; *~ лето на даче* жәйне дачада үткәргө  
**проветр//ивать** *несов., ~ить* *сов.* жиллөтөргө, һава алмаштырырга (алыштырырга)  
**провизия** азык, азык-төлек  
**провод** тимерчыбык; үткәргөч  
**проводить I** *несов. см. провести*  
**проводить II** *сов. (кого-л. куда-л.)* озатырга  
**проводник** 1) (*в горах*) озата баручы, юл күрсөтүче; 2) (*в поезде*) проводник  
**провожа//ть** *несов. см. проводить II; ~ющий* *м.* озата килүче, озатып калучы, озата баручы



**проигра//ть** сов. оттырырга, отылырга; команда ~ла со счётом 1:2 команда 1:2 исәбе белән оттырды

**проигрыватель** проигрыватель, уйнаткыч

**проигрывать** несов. см. **проиграть**

**проигрыш** отылу, оттыру, оттырыш

**произведение** әсәр; ~ искусства сәнгать әсәре

**произвести** сов. чыгарырга, тудырырга, ясарга; эшләргә а ~ впечатление яхшы тәэсир калдырырга

**производительность** житештерүчәнлек; ~ труда хезмәт житештерүчәнлеге

**производить** несов. 1) (вырабатывать) эшләп чыгарырга; житештерергә; 2) см. **произвести**

**производств//о** 1) (выработка) житештерү, эшләп чыгару; способ ~а житештерү ысулы; 2) (предприятие) производство; работать на ~е производства эшләргә

**произвольн//ый** ирекле; ~ая программа спорт. ирекле программа

**произ//нести** сов., ~носить несов. 1) (выговаривать) әйтергә; правильно ~носить слова сүзләрне дәрәс әйтергә; 2) (выступать) сөйләргә; ~нести речь чыгыш ясарга; ~носиться несов.: как ~носится это слово? бу сүз ничек әйтелә?; ~ношение әйтелеш, әйтү; хорошее (плохое) ~ношение ачык (аңлаешсыз) итеп әйтү

**произо//йти** сов. булырга, чыгарга, килеп чыгарга; что ~ило? нәрсә булды?

**проис//ходить** несов. 1) см. **произойти**; что тут ~ходит? монда ниләр бар?; 2) (братъ начало: быть родом откуда-л.) килеп чыгарга, чыгарга, барлыкка килергә; ~хождение килеп чыгышы, чыгышы; социальное ~хождение социаль чыгыш

**происшествие** вакыйга, мажара, [булган] хәл; дорожное ~ юлда булган хәл

**пройти** сов. 1) (какое-л. расстояние, куда-л., мимо чего-л.) үтәргә, узарга, үтеп (узып) китәргә, барырга, барып чыгарга; я пройду здесь к музею? мин моннан музейга бара аламмы?; ~ мимо яныннан узып китәргә; прошёл поезд поезд узып китте; 2) (о времени) узарга, үтәргә, узып (үтеп) китәргә; прошло два часа ике сәгать узды а концерт прошёл удачно концерт уңышлы булды; дождь прошёл янгыр туктады; ~сь сов. берәз йөрәп килергә (кайтырга)

**прокат** прокат, вакытлыча файдалануга алу

**прокурор** прокурор

**пролет//ать** несов., ~еть сов. [очып] үтәргә (узарга), [очып] үтеп (узып) китәргә

**пролив** бугаз

**пролог** кереш, пролог

**промах** 1) тидермәү, тидерә алмау; 2) ялгышлык, хата; ~нуться сов. тидермәскә, тидерә алмаска

**промежуток** ара, аралык; ~ времени вакыт арасы, мөддәт

**промокать** несов., **промокнуть** сов. юешләнәргә, чыланырга

**промолчать** сов. см. **молчать**

**промочи//ть** сов. юешләргә, чылатырга; я ~л ноги мин аякларымны чылаттым

**промтовар//ный** сәнәгый товарлар ...ы, е; ~ный магазин сәнәгый товарлар кибете; ~ы мн. сәнәгый товарлар

**промыс//ел** кәсеп, һөнәрчелек, эш; народные ~лы халык кәсепләре

**промышленн//ость** сәнәгать, промышленность; тяжёлая (лёгкая) ~ость авыр (жиңел) сәнәгать; ~ый сәнәгый, индустриаль; ~ый центр сәнәгый үзәк; ~ые товары см.

**промтовары**

**пронзительный** 1) ачы, үзәккә үтә торган, зәһәр; ~ крик ачы тавыш; ~ холод үзәккә үтә торган салкын, зәмһәрир суык; 2) үткен; ~ взгляд үткен караш

**проникать** несов., **проникнуть** сов. керергә, үтеп керергә

**проницательный** үткен, зирәк, сизгер

**пропаганд//а** пропаганда; өндөү; **~ировать** *несов.* пропагандаларга; өндөргө; **~ист** пропагандалаучы; өндөүчө

**пропадать** *несов. см. пропасть*

**пропасть** *жс.* упкын, төпсөз чокыр

**пропасть** *сов.* югалырга, юкка чыгарга; жуелырга

**прописать** *сов.* яздырырга, язарга, билгелөргө; *~ лекарство* дару (билгелөп) язарга

**прописка** прописка

**пропуск** 1) (*допуск куда-л.*) үткөрү, кертү, жибөрү; 2) (*документ*) пропуск; 3) (*пропущенные в тексте места*) төшөп калган (төшереп калдырган) урын[нар]; 4) (*непосещение занятий*) килмөү, килми калу, калдыру

**пропус//кать** *несов.*, **~тить** *сов.* 1) (*кого-л. куда-л.*) үткөрөргө, кертергө, жибөрөргө; 2) (*пропустить место в тексте*) ара (буш урын) калдырырга; төшереп калдырырга; 3) (*занятия и т.п.*) килмөскө, килми калырга, калдырырга

**проректор** проректор

**просвещени//е** мөгариф; *министерство ~я* мөгариф министрлыгы

**просёлочн//ый** авылара, авыл ...ы, е; *~ая дорога* авылара юл

**просить** *несов.* үтенергө, сорарга; *вас просят к телефону* сезне телефонга чакырлар; *прошу вас* рэхим итегез

**просмотр** карау; *~ кинофильма* кинофильмны карау; **~еть** *сов.* 1) (*рассмотреть*) карарга, карап чыгарга, күздөн үткөрөргө (кичерергө); 2) (*не заметить*) күрми калдырырга

**проснуться** *сов.* уянырга

**просо** тары

**проспать** *сов.* (*не проснуться вовремя*) йоклап калырга

**проспект I** (*улица*) проспект

**проспект II** (*план*) проспект

**просрочить** *сов.* кичектерергө, вакытын уздырырга, үз вакытында үтөмөскө

**простира//ться I** *несов.* жәелергө; сузылырга

**простира//ться II** *сов.* яхшы юылырга

**прости//ть** *сов.* гафу итәргө, кичерергө; *~те!* гафу итегез!

**проститься** *сов.* хушлашырга, сабуллашырга

**прост//о** *нареч.* гади; **~ой** 1) (*несложный*) гади, садә; 2) (*обыкновенный*) гади; *~ые люди* гади кешеләр

**простокваша** өчетелгән (оетылган) сөт

**простор** киңлек, иркенлек; **~ный** киң, иркен

**пространство** киңлек; *космическое ~* космик киңлек, галәм киңлекләрө

**просту//да** салкын тию; **~диться** *сов.*, **~жаться** *несов.* салкын (суык) тидерергө (тияргө); *я ~дился, я ~жен* миңа салкын тигән

**простыня** жәймә, простыня

**просчёт** исәптә ялгышу, исәптәге ялгышлык

**просыпаться** *сов.* чәчелергө, түгелергө, коелырга

**просыпаться** *несов. см. проснуться*

**просьб//а** үтенеч, сорау: *у меня к вам ~а* минем сезгә үтенечем бар; *по чьей-л. ~е* кемнендер сораы буенча

**протез** протез

**протекать** *несов.* 1) (*о реке*) агарга; 2) (*пропускать воду*) су үтәргө, саркырга, саркып керергө; 3) (*проходить — о времени, мероприятиях*) үтәргө, узып китәргө, узарга

**протекция** протекция, химая, яклау

**протест** протест; *заявить ~* протест белдерергө



**протестовать** *несов.* протест белдерергә, ризасызлык белдерергә, кире кагарга, каршы чыгарга

**протечь** *сов. см. протекать*

**против** *предлог + Р.* 1) (*напротив*) каршында, каршы якта; ~ *дома* өй каршында; 2) (*навстречу*) ...га каршы; ~ *ветра* жилгә каршы; 3) (*вопреки*) ...га каршы, ...га карамастан; ~ *воли* иркенә (теләгенә) каршы а я *ничего не имею* ~ мин каршы түгел

**противник** 1) (*чего-л.; кого-л.*) каршы як, көндөш, каршы кеше; 2) (*враг*) дошман

**противн//ый I** *в ~ом случае* шулай булмаганда (булмаса), киресенчә булганда

**противный II** (*неприятный*) күнел кайтаргыч, жирәнгеч

**противо//действие** каршы хәрәкәт (тәэсир); ~**положный** каршы, капма-каршы

**противопостав//ить** *сов.*, ~**лять** *несов.* каршы куярга

**противоречи//е** каршылык; ~**ть** *несов.* 1) (*кому-л.*) каршырга, каршы килергә (әйтергә), карулашырга; 2) (*чему-л. — не соответствовать*) каршы килергә, капма-каршы килергә

**протокол** беркетмә

**протя//гивать** *несов.*, ~**нуть** *сов.* сузарга; ~*нуть руку* кул сузарга

**профессиональн//ый** профессиональ; ~*ая подготовка* профессиональ хәзерлек

**профессия** профессия, һөнәр, кәсеп; *ваша ~?, какая у вас ~?* сезнең һөнәрегез нинди?

**профессор** профессор

**профилактика** профилактика; ~**ический** профилактик; ~*ический осмотр* профилактик тикшерү; ~**орий** профилакторий

**прохлад//а** салкынча (жиләс) һава; ~**ный** салкынча, жиләс

**проход** 1) (*действие*) үтү, узу, үтеп (узып) китү; 2) (*место*) юл, үтеп йөрү (үтү) юлы; ~**ить** *несов. см. пройти*; ~**ной** үтәли йөри торган; ~*ной двор* аркылы үтеп йөри торган ишегалды

**прохожий** *м.* узып баручы, узгынчы, юлаучы

**процвита//ние** чәчәк ату, гөрләп үсү (алга бару); ~**ть** *несов.* чәчәк атарга, гөрләп үсәргә (алга барырга)

**процент** процент

**процесс** процесс, барыш

**прочесть** *сов.* укырга, укып чыгарга; *прочтите эту книгу* бу китапны укып чыгыгыз

**прочий** башка, бүтән, калган

**прочитать** *сов. см. прочесть*

**прочный** нык, таза, чыдам, чыдамлы

**прочь** *нареч.* кит, югал, ычкын, юк бул; *руки ~!* кулыгызны алыгыз!

**прошлогодний** былтыргы, узган (үткән) ел[да]гы

**прошл//ый** 1. үткән, узган; *в ~ом году* узган елны; *в ~ый раз* үткән чакта, үткән юлы; 2. *сущ.*

~**ое** *ср.* үткәннәр, үткәндәгеләр

**проща//й[те]!** сау бул[ыгыз], хуш[ыгыз]!; ~**льный** сабуллашу (хушлашу) ...ы, е, ~**льный вечер** сабуллашу кичәсе; ~**ние** сабуллашу, хушлашу; *на ~ние* аерылышу алдыннан, аерылышканда

**прощать** *несов. см. простить*

**прощаться** *несов. см. проститься*

**прощени//е** гафу итү, кичерү; *просить ~я* гафу үтенергә

**прояв//итель** *фото.* ачыгайткыч; ~**ить** *сов.* 1) (*какие-л. чувства и т.п.*) күрсәтергә; 2) *фото.* ачыгайтырга; ~**иться** *сов.* 1) (*обнаружиться*) беленергә, сизелергә, күренергә, ...а башларга;

2) *фото.* ачыкланырга; ~**лять(ся)** *несов. см. проявить(ся)*

**пруд** буа

**пружина** пружина; сиртмә

**пры//гать** *несов.*, ~**гнуть** *сов.* сикерергә; ~*гать в длину (в высоту)* спорт. озынлыкка (биеклеккә) сикерергә; ~**жок** сикерү, сикереш; *тройной ~жок (спорт.)* өч катлы сикерү

**пряжа** эрлэгэн жеп; *шерстяная* ~ йон жеп  
**пряжка** прәшкә; аел  
**прям//о** нареч. 1) турыга, туп-туры; *идите* ~о туп-туры барыгыз; 2) (*непосредственно*) турыдан-туры, туп-туры; *обратиться* ~о к директору турыдан-туры директорга мөрәжәгать итәргә; 3) (*откровенно*) ачыктан-ачык, чынын, туп-туры; *скажете* ~о ачыктан-ачык әйтегез; ~**ой** 1) (*ровный*) туры; ~*ая дорога* туры юл; 2) (*непосредственный*) турыдан-туры; ~*ая связь* турыдан-туры элемтә; 3) (*откровенный*) туры, эчкерсез, туры күңелле; *он человек* ~*ой* ул эчкерсез кеше  
**пряник** прәннек  
**пряности** *мн.* тәмләткечләр  
**прятать** *несов.* яшерергә; качырырга; ~**ся** *несов.* яшеренергә, качарга  
**псевдоним** кушамат, псевдоним; *под* ~ом псевдонимы белән  
**психиатр** психиатр; ~**ический** психик, психиатрия ...ы, е; ~*ическая больница* психиатрия хастаханәсе  
**птенец** кош баласы  
**птиц//а** кош; *певчая* ~а сайрар кош; *домашние* ~ы (*собир.*) йорт кошлары, кош-корт  
**публика** публика, тамашачылар  
**публиковать** *несов.* бастырырга, бастырып чыгарырга  
**публичн//ый** халык алдында ..., халык өчен ...; ~*ая лекция* халык өчен лекция; ~*ая библиотека* халык китапханәсе  
**пугать** *несов.* куркытырга, өркетергә; ~**ся** *несов.* куркырга, өркергә  
**пуговица** төймә, сәдәф  
**пудр//а** кершән; ~**еница** кершән савыты; ~**ить** *несов.* кершән ягарга; ~**иться** *несов.* кершән ягынырга  
**пулемёт** пулемёт, угчәчәр; ~**чик** пулемётчы  
**пульс** йөрәк тибеше, пульс; *щупать* ~ йөрәк тибешен капшап карарга  
**пульт** пульт; ~ *управления* идарә итү пульты  
**пуля** пуля  
**пункт** 1) (*место, помещение*) пункт; *медицинский* ~ медицина пункты; 2) (*документа*) ~ *договора* шартнамәненц пункты  
**пунктуальный** төгәл, жиренә житкереп эшли торган  
**пурга** буран, кар бураны  
**пуск** 1) (*запуск*) кабызып жибөрү, эшлэтә башлау, хәрәкәткә китерү; 2) (*введение в строй*) сафка кертү, эшлэтә башлау; жибөрү; ~**ать** *несов. см.* **пустить**  
**пусти//ть** *сов.* 1) (*кого-л. куда-л.*) жибөрергә; ~*те его сюда* аны монда жибөрегез; 2) (*что-л. запустить*) кабызып жибөрергә, эшлэтә башларга, хәрәкәткә китерергә; 3) (*что-л. — ввести в строй*) сафка кертергә, эшлэтә башларга, жибөрергә  
**пуст//ой** буш; с ~*ыми руками* буш кул белән а ~*ой разговор* буш сүз  
**пустыня** чүл; сахра  
**пусть** *частица* ...сын, ...а бирсен, ярар (ярый), хәерле булсын, шулай булсын; ~ *он войдёт* керсен; ~ *будет так* шулай булсын  
**пустяк** юк-бар (вак) нәрсә, вак-төяк  
**пугать** *несов.* чуалтырга, чәбәләндерергә, бутарга; буташтырырга, ялгыштырырга  
**путёвка** юлнамә (*у водителей транспорта*); ялнамә; ~ *на курорт* курортка юлнамә; *туристическая* ~ сәяхәт ялнамәсе  
**путеводитель** юл күрсәткеч  
**путешеств//енник** сәяхәтче, илгизәр; ~**ие** сәяхәт; ~**овать** *несов.* сәяхәт итәргә, ил гизәргә; ~*овать по стране* ил буенча сәяхәт итәргә

**пут//ь** *м.* юл; *водный* ~ь су юлы; *воздушным* ~ём хава юлы белән; *по* ~и юл унаенда а *счастливого* ~и! хәерле юл!; *жизненный* ~ь тормыш юлы; *мирным* ~ём тыныч юл белән; ~ём *переговоров* сәйләшүләр юлы белән

**пух** мамык; ~**ОВЫЙ** мамык ...; ~*овый платок* мамык шәл

**пучок** бәйләм

**пушистый** йомшак, йомшак йонлы

**пушка** туп, пушка

**пушн//ина** жәнлек мехы; күрек; ~**ой** кыйммәтле мехлы; ~*ой зверь* тиресеннән кыйммәтле мех эшләнә торган жәнлек; ~*ой товар* кыйммәтле мех

**пчела** умарта (бал) корты

**пшени//ца** бодай; ~**ЧНЫЙ** бодай ...ы, е; ~*чная мука* бодай оны; ~*чный хлеб* бодай икмәге

**пшённ//ый** тары ...ы, е; ~*ая каша* тары боткасы

**пшено** тары ярмасы

**пылесос** тузансуырткыч

**пыль** *ж.* тузан; ~**НЫЙ** тузанлы; ~*ная дорога* тузанлы юл

**пытаться** *несов.* + *неопр.* тырышырга, тырышып карарга

**пытка** жәза; азап

**пышный** 1) кабарынкы, күперенке, кабарып (күпереп) тора торган; 2) *перен.* купшы, зиннәтле, бай

**пьедестал:** ~ *почёта (спорт.)* хөрмәт пьедесталы

**пьеса** пьеса

**пьян//ица** *м.* и *ж.* эчкече, исерекбаш; ~**СТВО** эчкечелек; ~**ЫЙ** (*т.ж. сущ. м.*) исерек

**пятёрка** бишлек, биш

**пятеро** *числ. собир.* бишәү

**пятиборье** *спорт.* бишле ярыш, биш төр ярыш

**пятка** үкчә

**пятнадцать** *числ.* унбиш

**пятниц//а** жомга; *в* ~у жомга көнне; *по* ~ам һәр жомгада

**пятно** тап; ~**ВЫВОДИТЕЛЬ** тапбетергеч

**пятый** *числ.* бишенче

**пять** *числ.* биш; ~**ДЕСЯТ** *числ.* илле; ~**СОТ** *числ.* биш йөз